

Univerzita Karlova v Praze

Pedagogická fakulta

Katedra české literatury

**Příprava projektu *Současný literární život*
pro I. ročník čtyřletých gymnázií.**

**Preparing the Project *Contemporary Czech
Literary Life* for the 1st grade of four-year-
grammar school.**

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Ondřej Hník, Ph.D.

**Autorka diplomové práce: Kristina Fiřtová
(rozená Škampová)
Měsíční 1361/7, Praha 10
V. ročník
Český jazyk-Francouzský jazyk
prezenční typ studia**

2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury. Dále prohlašuji, že přiložená elektronická verze je identická s tištěnou podobou.

V Praze dne 1. 4. 2011

Kristina Fiřtová

Obsah:

Úvod	6
Cíle diplomové práce	9
1 Podoba současného literárního života	10
1. 1 Co pro nás dnes znamená žít literárním životem ?	11
1. 2 Zamyšlení nad literaturou dnes ve srovnání s literaturou před rokem 1989	14
1. 3 Žákovská literární gramotnost a čtenářství	17
2 Principy projektového vyučování	20
3 Předvýzkum, míra informovanosti studenta 1. ročníku SŠ o současném literárním životě	23
3. 1 Popis dotazníku a vzorku respondentů	25
3. 2 Výsledky dotazníku	27
3. 3 Závěry vyvozené ze sondáže	31
4 Vlastní projekt	35
4. 1 Plán obsahu projektu <i>Současný literární život</i>	36
4. 2 Rozpracování projektu a nezbytné požadavky k jeho realizaci	37
4. 2. 1 Pondělí, první jednotka – Organizační příprava na projekt	40
4. 2. 2 Pondělí, druhá jednotka – Příprava na setkání s autorem	41
4. 2. 3 Pondělí, třetí a čtvrtá jednotka – Setkání s autorem	43
4. 2. 4 Pondělí, pátá jednotka – Rekapitulace setkání	46
4. 2. 5 Pondělí, šestá jednotka - Příprava textu k vlastnímu autorskému čtení	47
4. 2. 6 Úterý, první jednotka – Vyhledávání informací o veletrhu	51
4. 2. 7 Úterý, druhá až pátá jednotka – Návštěva veletrhu	53
4. 2. 8 Úterý, šestá jednotka – Reflexe návštěvy veletrhu	55

4. 2. 9 Středa, první a druhá jednotka – Psaní vlastního textu	57
4. 2. 10 Středa, třetí jednotka a čtvrtá jednotka - Žákovské autorské čtení	58
4. 2. 11 Středa, pátá jednotka – Propracování vlastního textu	61
4. 2. 12 Středa, šestá jednotka – Zhodnocení prvních dnů projektu	62
4. 2. 13 Čtvrtek, první jednotka – Teoretický úvod – psaní dopisu, vedení interview	65
4. 2. 14 Čtvrtek, druhá až čtvrtá jednotka – Psaní emailu do redakce vydavatele knih, redaktorovi časopisu	69
4. 2. 15 Čtvrtek, pátá a šestá jednotka – Magnesia litera a interpretace úryvku z textu	71
4. 2. 16 Pátek, první jednotka – Příprava na exkurzi v knihovně	75
4. 2. 17 Pátek, druhá až čtvrtá jednotka – Návštěva Klementina nebo jiné významné knihovny	77
4. 2. 18 Pátek, pátá jednotka – Reflexe exkurze	78
4. 2. 19 Pátek, šestá jednotka – Celkové hodnocení projektu a práce skupin	79
4. 3 Shrnutí projektu	82
Závěr	84
Seznam použité literatury	86
Resumé v českém jazyce	89
Resumé v anglickém jazyce	90
Klíčová slova	91

Přílohy:

1. Příloha č. 1 : Dotazník předvýzkumu	92
2. Příloha č. 2 : Návodné otázky k debatě se současným autorem	95
3. Příloha č. 3 : Pracovní list – Knižní veletrh	96
4. Příloha č. 4 : Návodné otázky k reflexi nad veletrhem	97
5. Příloha č. 5 : Žákovská literární kritika	98
6. Příloha č. 6 : Sebehodnotící dotazník	99
7. Příloha č. 7 : Psaní formálního dopisu a správné vedení interview	101
8. Příloha č. 8 : Kontakty na vybrané redakce vydavatelů knih a časopisů	103
9. Příloha č. 9 : Magnesia litera – otázky	104
10. Příloha č. 10 : Sebehodnotící dotazník č. 2	105

Úvod

Tato diplomová práce se věnuje tématice současného literárního života. Při vlastní pedagogické praxi jsem totiž zjistila, že studenti nejsou dostatečně informováni o literárním dění v současnosti a že se jim jeví jako odtržené od reality. Nepřicházejí s ním do vědomého kontaktu, je pro ně složitou oblastí, ve které se neumějí orientovat. Často vnímají literární autory jako tvůrce dávno mrtvé, se kterými se setkávají jen skrze krátké medailóny v učebnicích. Dále si také neuvědomují, že literatura je proces živý. Z výše zmíněných důvodů jsem se rozhodla věnovat současnému literárnímu životu, otevřít toto téma a vyzvat učitele ke snaze o jeho přiblížení studentům.

Mou výchozí hypotézou je důvodná domněnka, že žáci mají jen velmi slabé povědomí o tom, co literární život je, a ani netuší, jak široká škála aktivit do něj patří. Tuto hypotézu se pokusím potvrdit na základě předsondáže mezi žáky prvních ročníků čtyřletých gymnázií.

Dalším mým předpokladem je, že česká veřejnost nejeví přílišný zájem o dnešní dění na literárním poli. Zájem o literaturu se dnes řadí spíše do kategorie koníčků, kterým se věnuje jen omezený počet nadšenců. Naštěstí je to alespoň volnočasová aktivita na úrovni vážné hudby, filatelie či kunsthistorie, která je společností ceněna jako ušlechtilá, nicméně v běžném životě není nutná. Tento fakt je tedy také jedním z důvodů, proč chci studenty přivést na cestu vedoucí k literárnímu životu.

Literární život jakožto celek je těžko definovatelný a není možno jej přesně vymezit. Můžeme do něj totiž zařadit vše, co souvisí s literaturou. Studenti do literárního života řadí autory, jejich tvorbu a časopisy, veřejné publikum k tomu přidává různé mediální pořady věnované české literatuře, udílení literárních cen a pořádání knižních veletrhů a literární odborníci autorská čtení, besedy, konference a tak dále. Literární život je tedy nezměrně široký proud kulturních aktivit a událostí. Této šíře jsem si vědoma, proto bude má diplomová práce pouze výběrem těch aktivit a událostí, které jsou ve školním prostředí využitelné. Opírám se tedy o to literární dění, které považuji za důležité a vhodné k zahrnutí do projektu pro gymnaziální žáky.

Na základě myšlenky, jak zařadit literární život a jeho aktivity do školní výuky, vznikl projekt *Současný literární život*, který je rozpracován do týdenního plánu. V projektu bude zahrnuto setkání se současným autorem, autorské čtení, návštěva knižního veletrhu a významné knihovny, studentská tvůrčí činnost a jejich kreativita. Studenti se v rámci projektu také dozvědí, v čem spočívá práce knižního vydavatele a redaktora. Dále jim bude přiblíženo udílení literárních cen Magnesie litery. Všechny výše zmíněné aktivity si kladou za cíl přiblížit současný literární život studentům a jsou pro rozvoj jejich vztahu k literatuře velmi užitečné.

V diplomové práci se budu nejprve zabývat aktuální podobou literárního života. V centru mého zájmu bude to, co si lze pod tímto pojmem představit a co lze z literárního života uplatnit v pedagogické praxi. Dále bude teoreticky popsáno a rozebráno projektové vyučování, jelikož z něj tato diplomová práce, jejíž podstatu tvoří příprava projektu, těží. Následovat bude předvýzkum, ve kterém je zkoumáno, do jaké míry jsou studenti informováni o současném literárním dění. Jádrem této diplomové práce spočívá v návrhu a sestavení projektu, který reflektuje výsledky sondáže. Vlastní projekt bude nejprve rámcově popsán a následně rozpracován dle jednotlivých aktivit. Na závěr bude navržený projekt shrnut, bude zopakováno to, co studenti měli možnost zažít, co nového se během projektu mohli dozvědět, čím jim může být přínosný. Tento sled jsem zvolila, abych nejprve formulovala teoretické informace o literárním životě, abych shrnula, co pro nás dnes znamená i jak se liší od literárního dění před rokem 1989. V první kapitole také informuji o tom, na jaké úrovni jsou v literární gramotnosti čeští studenti v porovnání se studenty z jiných zemí. Tato fakta popisují na základě mezinárodního zkoumání PISA. Znat úroveň studentské literární gramotnosti považuji za důležité, jelikož náročnost aktivit projektu musí být úměrná studentským schopnostem při práci s textem. Poté přistoupím k uvedení vlastního praktického výzkumu, abych obecné poznatky, o které se opírám, doplnila obrazem toho, s jakou situací se ve skutečnosti na školách setkáváme.

Projekt *Současný literární život* je určen převážně studentům prvních ročníků pražských škol. Tuto volbu jsem provedla na základě svého úmyslu pedagogicky působit v Praze a projekt bych tedy chtěla při své budoucí výuce využít. Je však

potřeba, aby tento projekt mohl být použitelný i pro školy z jiných měst. Z toho důvodu jsou vždy, když je to zapotřebí, zmíněny i alternativní způsoby řešení. Jedná se především o návštěvu knižního veletrhu a významné knihovny. Projekt je tedy vypracován tak, aby se dal přizpůsobit podmínkám a možnostem konkrétní školy a dá se říci, že jeho využití je univerzální.

Přílohy této diplomové práce jsou úmyslně vkládány za jednotlivé kapitoly textu, a to z důvodu, aby čtenář mohl snadno a rychle nahlédnout do toho, o čem je právě psáno. Přílohy jsou také umístěny na samotný konec diplomové práce, kde jsou vyhotoveny ve vhodné úpravě pro tisk a ke kopírování, aby mohly být jednoduše použity vyučujícím, který se rozhodne pro použití mnou navrženého projektu v praxi.

Cíle diplomové práce

Cílem mé diplomové práce je vytvořit projekt, konstruktivní týdenní plán, jak zapojit současný literární život do školní výuky. Tento projekt by se ale měl vymykat ostatním běžným projektům, měl by být speciální svým zaměřením na aktuálnost v literatuře ve spojení s praktickými úkoly, přímým stykem studentů s živou literaturou. Cílem projektu je účastněným umožnit přímé setkání se současným autorem a jeho tvorbou, vést je k aktivní účasti na knižním veletrhu a při návštěvě knihovny a dát jim dostatek prostoru pro vlastní tvůrčí činnost.

Hlavním cílem tohoto projektu je propojení té literatury, která se žákům jeví jako „mrtvá“, se skutečnou literaturou, která je živá a neustále vznikající. Svou diplomovou prací chci pomoci učitelům českého jazyka a literatury v jejich pedagogické praxi a navrhnout jim způsob, jak studentům přiblížit současné literární dění.

1 Podoba současného literárního života

V této kapitole se chci zabývat pohledem na současný literární život. Jeho šíře mě však přivedla k tomu, že jsem se zaměřila pouze na tu oblast, kterou lze využít ve školní praxi, která je žákům alespoň trochu blízká a pro ně svým způsobem zajímavá.

Po popisu literárního života, v němž největší roli hraje komunikace mezi autorem a čtenářem, se zaměřím na porovnání dnešní literatury s literaturou před rokem 1989. V tomto zkoumání nalezneme tři podstatné rozdíly, které ovlivňují literární život, a to cenzuru, změnu autorova postavení ve společnosti a změnu ve způsobu čtení dnešního čtenáře oproti dřívější době.

Na závěr této kapitoly chci svou pozornost zaměřit na žákovskou literární gramotnost a čtenářství. To, jak žáci umí pracovat s textem, považuji za velmi důležité, jelikož se věnuji literárnímu životu a jeho podobě ve vztahu ke gymnaziálním studentům.

1. 1 Co pro nás dnes znamená žít literárním životem ?

Žít literárním životem neznamena jen zajímat se o to, co kdo napíše, ale i aktivně se na něm podílet a být si vědom jeho hodnoty. Literární dění je tak široký pojem, že do něj můžeme zařadit prakticky všechny druhy lidského počínání, které se svým způsobem věnují literatuře. Tak je možno literární dění rozložit do mnohých úrovní či vrstev, z nichž je však vždy vidět jen „špička ledovce“, tedy to, co dnešního člověka zajímá.

Jsem si vědoma šíře tohoto pojmu, proto jsem se rozhodla zaměřit se na tu oblast, která je ve výuce využitelná a která je zároveň pro žáky blízká a zajímavá. Jinými slovy, svou pozornost soustředím na tu část literárního života, která je pro žáky přínosná, do které lze žáky snadno zapojit, a která je tedy využitelná při aktivitách ve vyučování. Je také potřeba, abychom i při popisu literárního života brali v potaz úroveň žákovských znalostí o této oblasti, která je, jak vyplynulo z předsondáže, velmi nízká.

Literární život, jak jej modeluje Peterka (2006, s. 13), fundamentálně vychází z komunikace mezi autorem a čtenářem, a to skrze literární dílo. Autor zde iniciuje genezi a čtenář recepci. Geneze díla v sobě zahrnuje autorský záměr a poetiku díla, recepce zas odráží čtenářovu schopnost literárnímu dílu porozumět. Do této komunikace autor-čtenář vstupuje literární tradice, dále i mnohé kulturní instituce a aktivity. Peterka také upozorňuje na základní rozdíl v povaze a úrovni literárního života ve společnosti svobodné a nesvobodné, kde limitující faktor hraje cenzura (Peterka, 2006, s. 14).

Jedním ze základních pilířů literárního života jsou tedy autoři. Ti se literatuře věnují nejen svou tvůrčí a publikační činností, ale také celou řadou jiných aktivit, které jsou spjaté s kulturním děním. Mezi tyto aktivity můžeme zařadit například autorská čtení, besedy, korespondence, účast na veletrzích, literárních soutěžích a na jiných kulturních událostech. Autoři též zajišťují přenos literatury do virtuálních sfér, ze kterých jmenujme především televizi, rozhlas a v neposlední řadě internet.

Druhým účastníkem na poli literárního života je čtenář. Bez něj není možno psát, autor vždy musí brát v potaz minimálně modelového recipienta svého textu. Čtenář čte, podle Peterky (2006, s. 75-76), pro informaci nebo pro zážitek.

Na stejném místě se také dozvídáme, že existuje celá řada faktorů ovlivňujících čtenářství. Je to biologický faktor, který je určován pohlavím a věkem. Psychologický faktor odráží čtenářovu zvědavost, koncentraci, vnímavost, paměť, literární vzdělanost a kritičnost a sociální faktor, který vnímá čtenáře determinovaného na základě určité orientace rodiny a školy.

Čtenář se na literárním poli podílí četbou vydaných periodických i neperiodických publikací, návštěvami kulturních aktivit, které jsou alespoň částečně zasvěceny literatuře, a reagováním či komentováním literatury, a to například na internetu.

Při zaměřování se na samotné aktivity literárního dění je nutno zmínit autorská čtení, literární besedy a veřejnou literární korespondenci. Literární život v sobě zahrnuje i soutěže, ať už se jedná o profesionální úroveň nebo úroveň žákovskou. Z profesionálních literárních soutěží, které jsou přirozeně spjaté s udílením cen, jmenujme alespoň *Magnesii literu*, *Cenu Alfréda Radoka*, *Cenu Boženy Němcové*, *Cenu Franze Kafky*, *Premii Bohemicu*, *Státní cenu za literaturu*, *Státní cenu za překladatelské dílo* a *Zlatou stuhu*.

Na poli literárního života se také konají knižní veletrhy. Mediálně nejznámější z nich je pravděpodobně *Mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha*, který je pořádán od roku 2005. Dalším významným veletrhem je *Veletrh dětské knihy* v Liberci, který je zasvěcen výhradně knihám pro děti a mládež a věnuje se rozvoji čtenářství u dětí. *Rosteme s knihou aneb Svět knihy dětem* je pořádán v Jičíně v rámci festivalu Jičín – město pohádky. Dalšími významnými knižními veletrhy a festivaly jsou *Knižní veletrh a literární festival LIBRI Olomouc* a *Polabský knižní veletrh* v Lysé nad Labem.

Tradice literárního života je zhmotněna a uchovávána v knihovnách. Z těch, které považujeme za nejvýznamnější, a to jak z důvodu rozsáhlosti či dlouhodobého působení, jmenujme Národní knihovnu České republiky Klementinum, Ústřední pobočku Městské knihovny v Praze, Moravskou zemskou knihovnu v Brně, Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích, Krajskou knihovnu Vysočiny v Havlíčkově Brodě, Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové, Krajskou knihovnu Karlovy Vary, Středočeskou vědeckou knihovnu

v Kladně, Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci, Vědeckou knihovnu v Olomouci, Moravskoslezskou vědeckou knihovnu v Ostravě, Krajskou knihovnu v Pardubicích, Studijní a vědeckou knihovnu Plzeňského kraje v Plzni, Severočeskou vědeckou knihovnu v Ústí nad Labem a Krajskou knihovnu F. Bartoše ve Zlíně.

Kniha je tedy základní jednotkou literárního života, své uplatnění nalézá ve styku autora se čtenářem. Do této komunikace vstupuje i působení literárních redakcí a vydavatelství, které zaštiťují její šíření v populaci. Vedle knihy stojí i periodika a jiné nosiče, které se také věnují literatuře.

Mnou předkládaná představa literárního života zobrazuje pouze zlomek toho, co lze do této oblasti zařadit. Opírám se o to dění a ty aktivity, které jsou využitelné přímo při výuce. Některé z nich, například tvůrčí činnost, korespondence a autorské čtení, je možno uplatnit i tak, že si je žáci zkusí přímo. Budou tak mít možnost blíže poznat náročnou práci literárního autora nebo jiného aktivního účastníka literárního života.

1. 2 Zamyšlení nad literaturou dnes ve srovnání s literaturou před rokem 1989

Zamýšlíme-li se nad současným literárním životem, tak je důležité vycházet z literárního dění, které zde existovalo dřív. Dnešní podoba literárního života tedy navazuje na literaturu před rokem 1989, ale jelikož se v mnohých podstatných aspektech liší, považuji za důležité, aby byly alespoň tyto body zmíněny. Byla zde cenzura, což mělo za následek celou řadu vlivů, počínaje propagováním takových literárních aktivit, které nebyly v rozporu s komunistickým režimem, a perzekucí nevyhovujících autorů konče. Dále také dřívější poměrně významný statut autora degradoval a čtenář četl texty jinak.

V porovnání dnešní doby s dobou před rokem 1989 si můžeme všimnout velmi silného posunu v pohledu na literaturu a autora. Všeobecně můžeme říct, že autorovo postavení oslabilo. Dříve tolik čtená poezie dnes přestala být vyhledávána, což zřejmě pramení z toho, že síla slova ztratila svůj význam. Prozaická díla však také příliš čtena, dnešní člověk čte spíše literaturu pro zábavu, nenáročnou a odpočinkovou, jak tvrdí Trávníček ve své knize *Čteme?* (2007, s. 113).

Dnes se setkáváme s nezměrným množstvím vizuálních informací, které se na nás odevšad „valí“, což má evidentně za následek změnu v procesu čtení při získávání informací. Jinými slovy řečeno, dnes čteme povrchněji. Na místo slova a jeho významu se dostal vizuální vjem, který působí okamžitě. Lidé dnešní doby potřebují explicitní vyjádření, a to už z důvodů časových, tak z neznalosti kulturních obsahů a literárních narážek. Jestliže tedy literární život odráží svou dobu, není divu, že se nám může zdát poněkud ochablý a bez zájmu publika. Zdá se také, že většina dnešních Čechů se bez umění docela dobře obejde. Doufejme, že je to dáno pouze aktuálním celosvětovým trendem, který odráží ztrátu hodnot ve všech oblastech lidského počínání. Snad později, až i tomuto trendu se čas nachýlí, si lidé opět budou vážit hodnoty skryté v umění.

Porovnejme také osobnost spisovatele či básníka dnes a před rokem 1989. Literární tvůrce byl považován za mluvčího národa, jeho slovo mělo váhu a přinášelo poselství. Básník byl osobností, jehož poezie byla interpretována slovo

od slova. Dnes však lidé slovu nevěří, tak si na jeho místo dosadili již zmíněný vizuální vjem. Dnešní doba nevěří slibům, chce důkaz. Dřívější básník a spisovatel byli autoritami, a to nejen kulturními, ale i všeobecnými, jak se dozvídáme z rozhovoru s Michalem Černíkem¹ (Jareš, Kasal, 2008, s. 5). Dalo by se říci, že byli až proroci své doby. Dnes však toto jejich výsostné postavení bylo degradováno na pouhé produktory a baviče jednoho z odvětví zábavního průmyslu.

V době komunismu vycházely knihy v nezměrných nákladech a každý spisovatel, který byl ve Svazu českých spisovatelů, pobíral jistý plat. Tyto informace nalézáme v témže rozhovoru s Michalem Černíkem (Jareš, Kasal, 2008, s. 5). Oproti tomu dnešní autoři si musí pro své knihy shánět finance sami, nejsou zpravidla zastupováni žádnou organizací, nanejvýš nakladatelstvím, ve kterém jim knihy vychází. Někteří z nich mají svého literárního agenta, kterého si však opět musí platit z vlastních zdrojů.

Rozdíl mezi prací *Svazu českých spisovatelů* a dnešní *Unie českých spisovatelů* je veliký. Svaz čítal pětadvacet pracovníků, pořádal mnoho seminářů a konferencí, vysílal spisovatele na zahraniční konference a setkání. Vydával *Literární měsíčník* a týdeník *Kmen*. Svaz měl pobočky ve všech krajských městech. Byla to profesionální organizace s bohatou činností, financována ministerstvem kultury. Dnešní Unie českých spisovatelů je ochotnický spolek, který čítá přes dvě stě dvacet členů celkem a platí se členský příspěvek ve výši sta korun. Ministerstvo kultury zatím bohužel ani jednou finančně nepodpořilo tento spolek. Největší dosavadní úspěch Unie je, že má literární přílohu *Obrys-Kmen*, je to však stále málo na to, aby se zde prezentovaly všechny literární žánry, literární věda, esejistika i publicistika (Jareš, Kasal, 2008, s. 5).

Dětské časopisy, které byly v době před rokem 1989 a mají své trvání dodnes (jmenujme například *Sluníčko* a *Mateřídoušku*), naprosto eliminovaly literárně hodnotné texty. Místo literární uměleckosti se na jejich místo dle Michala Černíka

¹ Michal Černík (* 28. 2. 1943 v Čelákovících) vystudoval češtinu a dějepis na PedF UK, byl redaktorem časopisu *Sedmička pionýrů*, byl vedoucí redaktor dětské literatury v nakladatelství *Panorama*. Stal se tajemníkem *Svazu českých spisovatelů*, kde od roku 1988 působil ve funkci předsedy. V současné době je místopředsedou *Unie českých spisovatelů*.

dostalo „*rýmovando grando*“, které se považuje za básně jen z toho důvodu, že „*se to rýmuje*“ (Jareš, Kasal, 2008, s.1 a 4).

Literatura pro děti byla postižena normalizací poměrně jen velmi málo. Nabídky pro literární tvůrce v této oblasti byly stejně finančně lákavé jako v literatuře pro dospělé, rozdíl byl pouze v tom, že se autor dětské literatury nemusel angažovat v normalizačních praktikách jako každý autor píšící literaturu pro dospělé. V době komunismu bylo velmi těžké uhájit si právo na vlastní lidskou a uměleckou existenci (Jareš, Kasal, 2008, s. 4).

1. 3 Žákovská literární gramotnost a čtenářství

Z toho důvodu, že se zajímáme o literární život ve spojení se středoškolským čtenářem, považuji za důležité zmínit se o jeho literární gramotnosti a čtenářství, které lze vyčíst ze statistik výzkumů PISA. Abych také mohla vytvořit projekt, který by byl úměrný žákovským literárním kompetencím, musím vycházet z toho, jak jsou žáci zdatní v literární gramotnosti, čili v tom, jak jsou schopni vypracovávat úkoly, které se opírají o práci s textem. Dále je také důležité brát v potaz žákovské čtenářství, které se od čtenářství dospělých liší. Těmito body se tedy v této kapitole budu zabývat.

Jak již bylo řečeno, hlavním zdrojem informací, který se týká žákovské čtenářské gramotnosti, je mezinárodní výzkum PISA². Při zkoumání v roce 2000 a v roce 2009 bylo zjišťováno, jak jsou přibližně patnáctiletí žáci schopni vyhledávat informace v souvislých, tak i nesouvislých textech, interpretovat texty a zaujímat k nim vlastní stanovisko.

Podle výsledků z výzkumu PISA 2000 byly výsledky českých žáků v oblasti čtenářské gramotnosti zařazeny mírně pod průměr všech zúčastněných zemí³. Jak se dovídáme z tiskové zprávy výsledků výzkumu PISA 2000, nebylo to překvapující, protože již v roce 1995 v rámci mezinárodního výzkumu RLS (Reading Literacy Study) bylo zjištěno, že čeští žáci mají při práci s textem potíže. Je pravděpodobné, že to bylo dáno z důvodu vyšší časové dotace přírodovědných předmětů a nižší časové dotace matematiky a mateřského jazyka ve srovnání s žáky z jiných zemí.

² Výzkum PISA – OECD, Program pro mezinárodní hodnocení žáků, je opakované zjišťování výsledků patnáctiletých žáků ve čtenářské, matematické a přírodovědné gramotnosti. Tento program slouží k informování o úspěšnosti a efektivitě vzdělávacích systémů zúčastněných zemí. Výzkum PISA nemá za cíl u žáků zjišťovat úroveň jejich školních vědomostí a dovedností, ale zjišťuje ty dovednosti, které mají význam pro uplatnění žáků v jejich budoucím životě. Výzkum PISA probíhá v devítiletých cyklech. Tyto cykly jsou dále rozděleny do tří fází, každá z nich je vždy zaměřena na mapování jedné z výše zmíněných gramotností. V roce 2000 byla hlavní testovanou oblastí čtenářská gramotnost, v roce 2003 matematická a v roce 2006 přírodovědná gramotnost. Rokem 2009 byl započat nový cyklus těchto zkoumání.

³ Žáci z Finska, Kanady, Nového Zélandu, Austrálie a Irska byli ve čtenářské gramotnosti nejzdatnější, oproti tomu žáci z Portugalska, Ruska, Lotyšska, Lucemburska, Mexika a Brazílie byli nejslabší. Průměr tvoří Norsko, Francie, USA, Dánsko a Švýcarsko. Země, které se umístily stejně jako Česká republika mírně pod průměrem, jsou Španělsko, Itálie, Německo a Lichtenštejnsko.

Na našich školách je kladen velký důraz na osvojování poznatků a vědomostí, nikoli na práci s textem. Žákům činí potíže vyhledávat v textu informace, texty interpretovat a vůbec nejtěžší pro ně je zaujímat k textům vlastní stanovisko. Jinými slovy, kritické myšlení je na českých školách potlačováno ve prospěch nabývání vědomostí. Tvůrci testů PISA, odborníci z celého světa, se domnívají, že z hlediska uplatnění v reálném životě by kritické myšlení mělo být podporováno a cíleně na školách rozvíjeno.

Na základě výsledků výzkumu PISA 2000 bylo zjištěno, že *„žáci gymnázií odcházejí ze školy do života vybaveni vědomostmi a dovednostmi na vysoké úrovni, absolventi středních odborných učilišť mají problémy s řešením elementárních čtenářských situací, které práce a život běžně přinášejí“* (Zpráva z tiskové konference v ČR, prosinec 2001 MŠMT ČR). Z dalších analýz vyplynulo, že žáci, kteří mají dobré rodinné zázemí, které bylo odvozováno od zaměstnání rodičů a kulturní úrovně rodiny, jsou zdatnější ve čtenářské gramotnosti než ti žáci, kteří tuto výhodu nemají. Dále také bylo zjištěno, že 70% gymnaziálních žáků považuje čtení za svůj koníček a že se poměrně často zúčastňují kulturních událostí. Oproti tomu žáci středoškolského odborného studia se kulturních událostí téměř nezúčastňují a více než 50% z nich nepovažuje čtení za svůj koníček. Z toho důvodu je Česká republika řazena k zemím, kde se *„podprůměrné výsledky pojí s nadprůměrnými rozdíly mezi výsledky žáků s dobrým a špatným rodinným zázemím“* (Zpráva z tiskové konference v ČR, prosinec 2001 MŠMT ČR).

Zaměřme se nyní na posun ve vývoji čtenářské gramotnosti žáků České republiky. Změny ve výsledcích výzkumů PISA 2000 a PISA 2009, které obě dvě byly zaměřeny na čtenářskou gramotnost, jsou znatelné. Jak se dozvídáme z Národní zprávy PISY 2009, čeští žáci dosáhli pouze podprůměrných výsledků v porovnání s ostatními zeměmi OECD. Došlo tedy ke zhoršení z mírného podprůměru na čistý podprůměr. Nejlépe se ve čtenářské gramotnosti v roce 2009 umístila Korejská republika, Finsko, Kanada, Nový Zéland a z evropských zemí Nizozemsko, Belgie a Norsko. Nadprůměrné bylo i Švýcarsko a Polsko. Česká republika byla podprůměrná společně s evropskými zeměmi jako je Slovinsko, Řecko, Španělsko, Slovensko a Rakousko (Palečková, Tomášek, Basl, 2010, s. 15).

Bylo zjištěno, že čeští žáci sice umí vyhledávat informace v textu, ale mají velké problémy s posuzováním obsahu a formy textu (Palečková, Tomášek, Basl, 2010, s. 19). V Národní zprávě je také pojednáváno o tom, že se více než polovina žáků ve škole nudí a třetina do školy vůbec chodit nechce (Palečková, Tomášek, Basl, 2010, s. 7). Ve zprávě se také hovoří o tom, že vzrostlo procento žáků s nedostatečnou úrovní čtenářských kompetencí, kteří by mohli mít problémy při dalším studiu nebo při uplatnění na trhu práce. Podíl těchto žáků činí 23%, což je více než zjištěný mezinárodní průměr (Palečková, Tomášek, Basl, 2010, s. 16).

Porovnáme-li dětské čtenářství se čtenářstvím dospělých, nalezneme v něm určité odlišnosti. Četba dětí spíše nebaví, a když čtou, tak ve 20% čtou literaturu pro dospělé. Preferují četbu dobrodružnou a žánr fantasy. Žáci nejvíce čtou časopisy, dále pak v knihy dle doporučené školní literatury, méně pak naučnou literaturu a komiksy. Nejčastěji přečtou jednu knihu za měsíc. Tyto informace se dovídáme z výsledků výzkumu „Jak čtou české děti?“ (Hausenblas, cit. 2010b), jehož nejdůležitějším zjištěním bylo, že největší vliv na čtenářství deseti až čtrnáctiletých dětí má rodina, ze které pochází. Vliv školní, především literární výuky není tak silný, je přibližně třikrát slabší. O tomto výzkumu agentury GAC (Gabal, Analysis and Consulting) informoval na webových stránkách Kritického myšlení Ondřej Hausenblas (Hausenblas, cit. 2010a). Je však možné, že přestože největší míra zodpovědnosti při rozvoji čtenářské gramotnosti leží na rodičích, někteří z nich nemohou dobře vést své děti ke čtenářství. Z toho důvodu Ondřej Hausenblas podává návrh, že *„škola asi musí zkusit dělat víc i pro ty, kteří vzdělané rodiče nemají“*. Hausenblasovy konkrétní návrhy, co by se dalo dělat hned, jsou *„zavést děti do knihovny, naučit je tam hledat knížky...zúročovat jejich individuální četbu...mluvit a psát o tom, co ony čtou, a nabídnout přehled doporučené literatury“* (Hausenblas, cit. 2010a).

2 Principy projektového vyučování

Projektové vyučování využívá ke vzdělávání metodu projektu. Tento způsob výuky je dnes velmi oblíbený a je řazen mezi tzv. pokrokové a moderní metody. Projektová výuka je relativně rozsáhlá, prakticky zaměřená a jsou při ní řešeny problémy žákům blízké. Podstatou každého projektu je stanovení konkrétního cíle, k jehož dosažení je nutno vytvořit promyšlený postup činností. Stanovování cílů musí být vždy vedeno dle kompetencí, věku a inteligenční zralosti žáků. Řešené problémy mají být co nejvíce konkrétní, pro žáky snadno pochopitelné a uchopitelné.

Na projektovém vyučování je důležité překlenutí mezer mezi teoretickými poznatky a praxí. Jinými slovy znamená to také spojit získané vědomosti s praktickým životem. V porovnání s jinými způsoby výuky by mělo být projektové vyučování komplexnější, mělo by žákům umožnit vidět vzájemné souvislosti a vztahy mezi jednotlivými fakty a jevy. Při projektovém vyučování se často využívá skupinové práce, při které se žáci zdokonalují ve svých osobnostních vlastnostech, ve svém chování a ve schopnosti správné interakce při vstupu do mezilidských vztahů. Projektové vyučování by také mělo žáky motivovat k výuce a pozitivně ovlivnit jejich celkový postoj ke škole a vyučování. Některé oblasti projektů přesahují rámec školní výuky, podílí se na účelném využití volného času a na prevenci patologických jevů.

Při projektové výuce se využívá především samostatnosti žáků, učitel žákům pomáhá, vždy ale jen pasivně. Upřednostňuje se žák a jeho vlastní způsob dosažení cíle, byť by jím zvolené metody byly sebekrkolomnější. Učitel vždy musí umět žákovi navrhnout nejjednodušší způsob řešení, avšak je upřednostňován ten, který si žák sám vymyslí a stanoví. Touto cestou se podporuje autonomní způsob žákova myšlení.

Dosažení cíle projektu závisí na mnoha faktorech. Jedním z nich je učitel, který by měl umět žákům zaručit příjemné a bezpečné místo k práci. Měl by také žákům vhodně a přiměřeně pomáhat a pozitivně je motivovat k práci. Dalším faktorem ovlivňujícím dosažení cíle projektu je samotná činnost žáků. Hodně záleží na tom, zda žáci přijmou úkol „za svůj“ a budou se snažit jej vypracovat, jak nejlépe

dovedou, nebo jestli daný úkol jednoduše odbydou, jen aby jej měli co nejrychleji za sebou. V tomto bodě hraje velkou roli motivovanost žáka. Je-li žák dobře motivován, je zaručena i jeho snaha úkol co nejlépe splnit. Není-li však dostatečně motivován, nebude se o jeho naplnění snažit. Dalším faktorem, který ovlivňuje dosažení cíle projektu, je propracovanost jednotlivých úkolů. Ve zkratce řečeno, je třeba dbát na to, aby byla vždy nejprve vypracovávána aktivita před samotným projektem, kdy u žáků vzbudíme motivaci a odhodlání k činnosti. Poté je důležité vymyslet vhodné, vzájemně propojené aktivity, které směřují k jednotnému cíli. Nakonec po vypracování všech aktivit vlastního projektu je třeba s žáky zrekapitulovat to, co nového se dověděli, jak své teoretické poznatky spojili s praxí. Budou-li pozitivně tato tři kritéria naplněna, zaručíme tak úspěch projektu – dosažení zvoleného cíle.

Na některých školách dnes běží projektová výuka velmi zdárně, pro jiné je stále velkým úskalím. Chceme-li totiž vyučovat formou projektového vyučování, je třeba, abychom se opírali o projekt, který je předem kvalitním způsobem propracován. Mnoho škol avšak dělá to, že jeden ze školních týdnů nazve „projektovým“ a třídy pak vykonávají různé, žákům většinou libé aktivity. Aktivity však na sebe nejsou nijak vázány, a ani není pro tento týden stanoven žádný vyšší cíl. Takovéto, poměrně neefektivní činnosti mají za následek pouhou ztrátu času.

Výše jsem nastínila negativní model projektu, kterého bych se chtěla vyvarovat. Svou práci chci zasvětit důkladně propracovanému a kvalitnímu projektu, který by poté mohl být použit ve kterýchkoli pražských vyšších gymnaziálních třídách.

Výhody pro žáky při projektovém vyučování jsou mnohé. Můžeme mezi ně zařadit překlenutí propasti mezi teoretickými a praktickými poznatky, žákovo uvědomění si vzájemných souvislostí, zvýšení žákovy samostatnosti při vypracovávání dílčích úkolů a posilování pozitivních vazeb v kolektivu třídy. Další výhody, které pro žáka plynou z projektového vyučování, jsou větší pocit zábavnosti při procesu učení, a tím dané i snadnější dosažení stanovených cílů a zvýšení trvanlivosti nově získaných poznatků.

Výhody pro učitele jsou též zřejmé. Učitel přenechává většinu aktivity na žákovi, a tím se dostává do pasivní pozice. Má větší prostor pro pozorování žáků, přípravu jednotlivých aktivit a jejich modifikaci dle žakovských potřeb.

Největší výzva plynoucí pro žáky z projektového vyučování je schopnost zdolat úkoly na první pohled nezvladatelné. Pro učitele zas vést žáky jinou výukovou metodou, než tou, která je jím nejužívanější, jemu nejbližší. Učitel tak může dojít i k závěru, že způsob, kterým se řídil po celou dobu své učitelské praxe, nemusí být tou jedinou a nejefektivnější volbou při vzdělávání žáků.

3 Předvýzkum, míra informovanosti studenta 1. ročníku SŠ o současném literárním životě

Nejprve se zaměříme na míru informovanosti studentů o současném literárním životě. Situaci jsem zanalyzovala na základě předvýzkumu. Obrátila jsem se na studenty prvních ročníků čtyřletých gymnázií a středních škol a dotazníkovou formou jsem je požádala o zodpovězení otázek týkajících se současného literárního života.

Výchozí hypotézou mého zkoumání bylo, že se žáci příliš neorientují v oblasti aktuálního literárního dění a že o této oblasti nejsou dostatečně informováni. Plné znění dotazníku se nalézá v příloze č. 1.

V této kapitole bude dále popsán vzorek respondentů, vysvětlena a zdůvodněna bude i logika řazení otázek v dotazníku. Poté bude čtenář obeznámen s popisem odpovědí a na závěr této kapitoly bude řečeno, co lze vyvodit z výsledků dotazníku. Závěry, které budou vyvozeny, budou obohaceny i o důvody a motivace, které lze z jednotlivých odpovědí studentů vysledovat.

Příloha č. 1: Dotazník předvýzkumu

1) Napište, kde se ve svém životě setkáváte s literaturou. Čím víc toho napíšete, tím lépe.	
2) Co se Vám vybaví, když se řekne literární dění v současnosti?	
3) Znáte nějaké knihy, které byly v poslední době vydány? Uveďte 0-5 příkladů.	
4) Dokázali byste říci či odhadnout, zda se u nás udílejí ceny za literaturu? ANO – NE	
5) Byli jste někdy na knižním veletrhu? Jestliže ANO, uveďte prosím i s kým jste tam byli a kde se veletrh konal nebo jak se jmenoval. ANO (byl/a jsem tam s....., bylo to v/ jmenoval se.....) – NE	
6) Navštívili jste někdy nějaké autorské čtení, předčítání básniček či příběhů? ANO – NE	
7) Zúčastnili jste se někdy nějaké literární soutěže? Jestliže ANO, uveďte i to, jak se soutěž jmenovala. ANO (jmenovalo se to.....) – NE	
8) Vycházejí dnes knihy ve větším – menším nákladu než před rokem 1989?	
9) U následujících autorů napište, zda autor ještě žije nebo je již po smrti.	
Josef Kainar	Karel Šiktanc
Karel Čapek	Milan Kundera
Arnošt Lustig.....	Vítězslav Nezval.....
10) Slyšeli jste něco o Magnesii liteře? Co si pod tím představujete:	
11) Kdo je u nás posledním nositelem Nobelovy ceny za literaturu? Vyberte autora:	
František Skála – Jaroslav Seifert – Jáchym Topol – Arnošt Lustig – Karel Čapek – Irena Dousková	
12) Zkuste popsat, jaký je podle Vás neúspěšný autor. Co jej činí neúspěšným?	
13) Zkuste popsat, jaký je podle Vás naopak úspěšný autor. Podle čeho usuzujete, že je úspěšný?	

3. 1 Popis dotazníku a vzorku respondentů

Dotazník byl vyplňován anonymně, vyplnilo jej čtyřicet osm žáků prvních ročníků čtyřletých gymnázií, mezi něž zahrnuji i žáky pátých ročníků osmiletých gymnázií. Vzorek respondentů čítal dvacet šest dívek a dvacet dva chlapců. Respondenti byli studenti čtyř pražských středních škol – Gymnázium Voděradská, Gymnázium Opatov, Gymnázium Omská a Křesťanské gymnázium.

Dotazníkové šetření proběhlo v roce 2009. Otázky byly formulovány tak, aby byly snadno pochopitelné pro danou věkovou skupinu. Dotazník byl složen ze třinácti otázek, z pěti, nad kterými bylo nutné se déle zamyslet, z dalších pěti, které nevyžadovaly tolik času a přemýšlení, a ze tří, na které stačilo odpovědět pouze ano nebo ne, popř. byla odpověď jednoslovná. Ty otázky, které vyžadovaly více času, byly vědomě zařazeny na začátek a na konec dotazníku.

Nejdříve se otázky týkaly obecných pojmů. Byla zde zastoupena „literatura“ a „literární dění“ ve vztahu k respondentům, neboli to, co si pod těmito termíny žáci představují. Další otázky se vztahovaly ke konkrétním literárním aktivitám. Do těchto otázek spadají témata jako například knižní veletrhy, autorské čtení a literární soutěže. Dotazník obsahuje i otázky, které se věnují konkrétním autorům a jejich usouvztažnění k současné literatuře, tedy to, zda autor je současný či nikoli. Jednou z otázek týkající se konkrétních autorů je i otázka týkající se po posledním českém nositeli Nobelovy ceny za literaturu.

První otázka dotazníku bývá zpravidla jednou z nejdůležitějších, protože vytváří obrázek o celém dotazníku. Nese iniciační a evokativní funkci. Respondenta musí seznámit s tématem a jemným způsobem mu pomoci se do něj ponořit. V našem případě se otázka zajímá o místo respondentova setkávání se s literaturou, čili snaží se skloubit respondentův běžný život s dotazovanou oblastí.

Otázka č. 2, která se věnuje literárnímu dění v současnosti, úmyslně stojí před otázkou č. 3, která se táže na knihy, které byly v posledních letech vydány. Otázky č. 4 a č. 10, které se týkají literárních cen jednou obecně a jednou zcela konkrétně, byly úmyslně v dotazníku odloučeny. Byla-li by „Magnesia litera“ hned po otázce, která se ptá, zda se u nás udílí ceny za literaturu či nikoli, byla by tato návaznost asi zřejmá. Otázky č. 5 a č. 7 byly též záměrně odděleny z důvodu

podobné doplňovací struktury. Žáci odpovídali, zda někdy byli přítomni na knižním veletrhu nebo literární soutěži, a v obojím případě odpovídali buďto ano nebo ne. Při odpovědi ano byli dotazováni ještě podotázkou.

Otázky byly vybírány tak, aby prokázaly, zda se studenti vyznají na poli současného literárního života nebo ne. Dalším cílem bylo zjistit, jaké mínění mají o úspěšnosti autora a jaké jsou jejich priority při hodnocení úspěšnosti. Otázky také sledovaly fakt, jestli studenti znají některé současné autory. Otázky č. 12 a č. 13 týkající se úspěšnosti autora byly úmyslně zařazeny až nakonec, protože požadují po respondentovi poměrně rozsáhlou odpověď. Pokud totiž dotazovaný vidí, že se blíží konec dotazníku, tak je schopen a ochoten více se soustředit než v místě, kdy na něj čeká ještě celá řada otázek.

3. 2 Výsledky dotazníku

Nyní se zaměříme na konkrétní fakta vycházející z dotazníku. Žáci se s literaturou setkávají nejčastěji ve škole. Dalším místem je knihovna a domov.

Pojem „literární dění“ pro žáky znamená v první řadě vydávání knih, novin a časopisů. Do kategorie literárního dění řadí také tvůrčí činnost autorů.

Z knih, které byly v poslední době vydány, žáci znají jen světové bestsellery, a to převážně z žánrů sci-fi a fantasy. Již samotné příklady – Fantasy ze země Eragon a knihy Joanne K. Rowlingové – jsou toho důkazem.

Žáci většinou dokázali odhadnout, že se u nás udílejí ceny za literaturu. O Magnesii Liteře převážně neslyšeli, ale domnívají se, že je to nějaká literární soutěž, se kterou souvisí udílení cen.

Knižní veletrhy žáci nenavštěvují, jediný, který výjimečně znají, je veletrh v Praze v Holešovicích. Ti žáci, kteří veletrh navštívili, zde byli povětšinou s někým z rodiny.

Zeptáme-li se žáků na autorská čtení, předčítání básní či příběhů, v zásadě odpoví, že se ničeho takového v životě nezúčastnili. Literární soutěže žákům také nejsou příliš blízké, nicméně porovnáme-li je s návštěvností autorských čtení, musíme konstatovat, že alespoň několik žáků se jich zúčastnilo.

Žáci se domnívají, že knihy jsou dnes vydávány ve větším nákladu než před rokem 1989.⁴

Otázka vztahující se k autorům v současné době žijícím nebo již zesnulým dopadla pozoruhodně. Žáci neomylně věděli, že Karel Čapek je již po smrti, u ostatních autorů si tak jisti nebyli. Většina považovala Vítězslava Nezvala za zesnulého a přibližně třicet procent respondentů se domnívalo, že Arnošt Lustig je již po smrti. Milan Kundera je převážně považován za žijícího, zato Josef Kainar je pouze padesáti procenty považován za zesnulého a Karel Šiktanc je stejnou měrou považován za žijícího.

Všichni dotazovaní žáci věděli, že Jaroslav Seifert je naším posledním nositelem Nobelovy ceny za literaturu.

⁴ Tato dotazníková otázka byla špatně položena. Vysvětlení je popsáno na s. 18 v kapitole 2. 3. Závěry vyvozené ze sondáže.

Neúspěšný autor byl definován jako ten, který vydělává málo peněz či nemá talent. Do této skupiny je žáky řazen také ten autor, který píše pro malý okruh čtenářů.

Úspěšný autor je ten, který je za svou práci bohatě finančně odměňován. Dalším faktorem autorské úspěšnosti je z žákovského pohledu originalita, zábavnost a poutavost. Pozitivem je také to, že autor je překládán do mnoha cizích jazyků. Vzorem úspěšného autora je pro žáky Joanne K. Rowlingová, jelikož splňuje téměř všechna žakovská kritéria úspěšného autora.

Výsledky dotazníku jsou přehledně zaznamenány v následující tabulce.

Výchozí otázka	Odpověď
Napište, kde se ve svém životě setkáváte s literaturou.	Žáci se nejvíce setkávají s literaturou ve škole, dále pak v knihovně a doma.
Co se Vám vybaví, když se řekne literární dění v současnosti?	V první řadě se žákům vybaví vydávání knih, novin a časopisů. Dále i činnost spisovatelů.
Znáte nějaké knihy, které byly v poslední době vydány?	Fantasy ze země Eragon, Harry Potter.
Dokázali byste odhadnout, zda se u nás udílejí ceny za literaturu?	Většina žáků se domnívá, že se u nás ceny za literaturu udílejí.
Byli jste někdy na knižním veletrhu? Jestliže ano, uveďte i s kým jste tam byli a kde se veletrh konal nebo jak se jmenoval.	Většinou ne, a když ano, tak se veletrh konal v Holešovicích a žáci tam byli s někým z rodiny.
Navštívili jste někdy nějaké autorské čtení, předčítání básniček či příběhů?	Převážně se žáci žádného autorského čtení nebo předčítání nezúčastnili.
Zúčastnili jste se někdy nějaké literární soutěže?	Většina žáků se literární soutěže nezúčastnila.
Vycházejí dnes knihy ve větším nebo menším nákladu než před rokem 1989?	Převážná většina žáků si myslí, že dnes knihy vychází ve větším nákladu než před rokem 1989.
U následujících autorů napište, zda ještě žijí nebo jsou již po smrti:	
Josef Kainar	Polovina žáků se domnívá, že žije.
Karel Šiktanc	Polovina žáků předpokládá, že autor žije.
Karel Čapek	Žáci si myslí, že autor je již po smrti.
Milan Kundera	Žáci předpokládají, že autor žije.
Arnošt Lustig	70% žáků si myslí, že autor žije.
Vítězslav Nezval	80% žáků si myslí, že autor nežije.
Slyšeli jste o Magnesia Litera? Nebo alespoň napište, co si pod tímto souslovím představujete.	Většina žáků o Magnesii Liteře neslyšela. Někteří z nich se domnívají, že to bude literární soutěž.
Kdo je u nás posledním nositelem Nobelovy ceny za literaturu? Vyberte autora: František Skála – Jaroslav Seifert – Jáchym	

Topol – Arnošt Lustig – Karel Čapek – Dousková Irena.		Žáci vědí, že jím byl Jaroslav Seifert.
Popište neúspěšného autora. Co jej činí neúspěšným?		Nejčastější odpověď byla, že nevydělává, nebo nemá talent a nebo píše pro malý okruh čtenářů.
Popište úspěšného autora. Co jej činí úspěšným?		Příkladem byla J. K. Rowlingová, protože hodně vydělává. Úspěšnost autora je dle žáků závislá i na originalitě, zábavnosti, poutavosti a že je překládán do cizích jazyků.

3. 3 Závěry vyvozené ze sondáže

Výsledky sondáže potvrdily mou výchozí hypotézu, a totiž že **žáci nejsou dostatečně informováni o současném literárním dění**. Čím je to dáno? Na tuto otázku nelze jednoznačně odpovědět, jelikož zde hraje roli hned několik faktorů. Je možné, že je to z důvodu, že existuje mnoho současných autorů, kteří působí na literární scéně, že je jich tolik, že se v nich žáci neorientují. Je ale také možné, že ani samotní učitelé se v současných autorech nevyznají nebo si netroufají odhadnout jejich kvality a vhodnost pro výuku, a proto se ve své výuce opírají o autory neměnné, kanonické. Můžeme také předpokládat, že literatura nestojí v dnešní společnosti v popředí kulturních zájmů, že v porovnání například s filmem s ní žáci nejsou v takovém kontaktu, že o ní nedostávají žádné propagační materiály, a tudíž jejich zájem o ní je velmi nízký.

Žáky udaný fakt, že **se s literaturou nejvíce setkávají ve škole**, považují za velmi povzbuzující informaci, jelikož škola tak zůstává nejvyšším nositelem literární vzdělanosti. Je možné, že je to dáno tím, že jediné škola se literatuře, byť v poměrně nízké časové dotaci, věnuje. Porovnáme-li ji se zájmy široké veřejnosti, která literaturu prakticky opomíjí, tak je i tato její služba pro žáky značně přínosná.

„Otázka literárního dění a co to pro žáky znamená“ dopadla velmi neúspěšně. **Žáci si v převážné většině pod pojmem „literatura“ představují knihy nebo nanejvýš literární časopisy. Vydávání knih, novin a časopisů, popřípadě tvůrčí činnost autorů je velmi úzký okruh toho, co se u nás na literárním poli odehrává. Žáci do literárního dění vůbec neřadí autorská čtení, soutěže a olympiády, veletrhy, udílení cen a jiné další aktivity.** Proč ale žáci chápou literární život tak úzce? Je to pravděpodobně dáno tím, že se žáci s literárním životem nesetkávají nikde jinde než ve škole, neangažují se v něm, ani se o něj příliš nezajímají, a tudíž jediné, co si pod pojmem „literatura“ představují, je to, s čím byli obeznámeni ve škole.

„Z knih, které byly v poslední době vydány, žáci znají knihy světových bestsellerů, a to především žánry sci-fi a fantasy.“ Výběr žánrů je přirozený a úměrný jejich věku, protože v tomto období svého života se mladí lidé mnohdy

snaží vymanit z pevně daných zákonitostí soudobého světa a jsou přitahováni představami o jiných světech a realitách. Žáci ale znají pouze knihy zahraniční produkce a vůbec nezmiňují knihy současných českých autorů. Domnívám se, že jedním z mnoha důvodů, proč tomu tak je, je vyšší míra propagace zahraničních knih. Větší reklama totiž zajistí rozšířenost v populaci. Dalším mým předpokladem, proč žáci české knihy neznají, je fakt, že české knihy nevystupují do popředí kulturního vědomí, a tudíž je téměř nemožné se s nimi bez vlastní iniciativy setkat. Dále je také nutno podotknout, že v současné době nevznikají žádné české knihy, které by pro tuto věkovou skupinu byly zajímavé a poutavé. Výjimku tvoří snad jen autoři jako Iva Procházková, kteří svou tvorbou přináší dětem a dospívajícím literaturu srovnatelnou se zahraniční produkcí. V ostatních případech jsou žáci odkázáni na literaturu pro dospělé.

„Žáci nevědí o žádném českém udílení cen za literaturu a neznají žádné literární soutěže. O Magnesii Liteře, jedné z nejznámějších z nich, téměř nikdo neslyšel“ a jen z důvodu, že dotazník je literárně orientován, vysuzují, že to pravděpodobně bude nějaká literární soutěž, která je přirozeně spjata s udílením cen.

„Knížní veletrhy žákům také nejsou příliš blízké, většinou žádný nenavštívili, a když ano, tak to byl veletrh v Praze v Holešovicích.“ Dotazník byl vypracován na základě odpovědí studentů pražských škol, a proto se domnívám, že právě z tohoto důvodu je zde udáván jen tento veletrh. Doprovodem jim byli rodinní příslušníci, a ne učitelé českého jazyka a literatury, kteří by žáky také měli motivovat ke styku s literárním děním. Předpokládám, že je to dáno z pouhého nedostatku času, který je na školách věnován literatuře.

Fakt, že **„žáci neznají a nenavštěvují autorská čtení a jiná předčítání,“** je poměrně zarážející. **„Na literárních soutěžích žáci také příliš často neparticipují.“** Je tedy třeba, aby učitelé žáky více informovali o takovýchto literárních událostech a motivovali je k účasti.

Otázka zkoumající, „zda knihy byly před rokem 1989 vydávány ve větším nebo menším nákladu než dnes,“ byla špatně položená. Na otázku totiž nelze jednoznačně odpovědět. Žáci mnohdy napsali, že „ve větším“ nebo „v menším“,

těžko ale říci, zda opravdu si byli vědomi toho, že popisují dnešní náklad. Dále také není zcela jasné, zda se chápe náklad jedné knihy nebo náklady všech knih dohromady. Těchto chyb jsem si vědoma, avšak z důvodu, že ostatní otázky fungovaly, tj. byly položeny správně, jsem dotazník ponechala tak, jak je, pouze zde na nedostatky této otázky upozorňuji. Na základě zkušenosti s chybou v dotazníkovém šetření budu v mé budoucí odborné činnosti dbát na to, aby dotazník před svou skutečnou realizací prošel ještě pilotním výzkumem, ve kterém by se pochybení tohoto charakteru projevila.

Žáci odpověděli, že celkový náklad vydaných knih je dnes vyšší než před rokem 1989. Dříve sice literatura vycházela v několikatisícových nákladech, což zajišťovalo její vysokou dostupnost, avšak spektrum nebylo tak široké a tak svobodné jako dnes. Na druhou stranu přílišná literární svoboda způsobila, že statut literatury v obecném povědomí degradoval, literatura poklesla z „duchovní“ úrovně na „materiální“, skoro až „spotřební“. Lidé přestali vyžadovat „povznesení ducha“, hledají spíše odpočinek a zábavu. Dnešní doba je také naučila, že si sami nemusí utvářet zábavu, že je tu vždy někdo nebo něco, co je zabaví. Dnešní silně rozvinutý a stále rostoucí zábavní průmysl tedy způsobil, že se lidé přestávají bavit svépomocí, naopak čím dál tím více jsou rádi pouze v pozici pasivních účastníků, kteří se nemusí namáhat přemýšlením a uvažováním. Z toho důvodu se do dnešní literatury dostávají nejrůznější „braky“ v podobě životopisů hvězd showbyznysu, příruček, jak být perfektním a moderním člověkem, či encyklopedií nejrůznějších typů produktů, jako např. encyklopedie piva a vína.

Dnešní náklady jednotlivých knih bývají výrazně nižší než před rokem 1989, kdy knihy vycházely v několika tisících i desetitisících. Běžný náklad jedné knihy dnes čítá přibližně pět set kusů. Je to důsledek toho, že autoři již nejsou státem placeni, že na své knihy musí shánět granty či podpory od ministerstva kultury. Publikování knih tedy závisí na finančních zdrojích. Proto se knihy nevydávají zákonitě v pevné vazbě, některé se tisknou dokonce i na recyklovaný papír. Nicméně jak již bylo řečeno, svoboda tisku zapříčinila, že dnes vychází nepřeborné množství knih, a tedy oproti době před rokem 1989 je celkový náklad vyšší.

Otázka zabývající se „současnými autory“ potvrdila mou výchozí hypotézu, že **žáci nemají přehled o literárním dění. Což takoví Arnošt Lustig s Karlem Šiktancem, mnohými již pohřbeni, nebo naopak oživlý Josef Kainar, nejsou toho důkazem?**

„Poslední česká Nobelova cena za literaturu, která byla udělena v roce 1984, byla žáky vždy správně přisouzena Jaroslavu Seifertovi.“

Z tohoto výsledku usuzuji, že se jedná o věčně opakovaný fakt, který je žákům „vtloukán“ do hlavy. Jedná se též o informaci, která je snadným způsobem použitelná při přijímacích zkouškách na jakékoli úrovni ve vzdělávání, jelikož odpověď je jednoznačná, buďto ji respondent zná nebo ne.

Další otázka, která se zabývala „úspěšností autora“, odráží aktuální hodnotový trend, a to vše přepočítávat na peníze. **Podle žáků je úspěšný ten autor, který vydělává hodně peněz. Autor píšící pro malý čtenářský okruh a mnohdy málo vydělávající, je žáky považován za neúspěšného.** Jinými slovy autor, který je masový, který je hojně překládán a který vydělává mnoho peněz, je v očích žáků úspěšný. Čím je ale dána tato jednostranná priorita peněz ve vztahu k úspěšnosti? Domnívám se, že je to hlavně z toho důvodu, že dnešní společnost se vnitřně diferencuje podle hodnotové hierarchie přepočítávané na peníze a žáci, byť si toho asi nejsou vědomi, se již řídí dle jejích pravidel.

Škola je žáky považována za místo primárního styku s literaturou, a proto je na učitelích českého jazyka a literatury, aby jim k ní umožnili co nejkvalitnější přístup. Nestačí tedy, aby učitelé žáky vzdělávali jen skrze kanonické knihy, ale také aby je obohacovali publikacemi, které právě vychází, a společně s žáky navštěvovali autorská čtení a jiná předčítání. Učitelé by také měli žáky alespoň informovat o knižních veletrzích, o udílení literárních cen a povzbuzovat je v účasti na literárních soutěžích. Jelikož ale vyučující nemusí mít dostatek prostoru pro tyto aktivity ve svém působení, **navrhuji svou diplomovou práci týdenní projekt, který by jim měl tuto situaci usnadnit.**

4 Vlastní projekt

Tato kapitola se zabývá samotným projektem. Ten bude nejdříve rámcově popsán a bude řečeno, co je k zajištění projektu potřeba. Následně budou jednotlivé jeho části rozpracovány podle dílčích aktivit, které by měli studenti v projektovém týdnu plnit. Na závěr bude projekt shrnut, bude provedena jeho reflexe a bude řečeno, co mohou studentům jednotlivé aktivity přinést a jak je mohou ovlivnit zážitky s nimi spojené.

4. 1 Plán obsahu projektu *Současný literární život*

Mnou navrhovaný projekt má jasně stanovený cíl, který vychází z výsledků ze sondáže. Hlavním cílem tedy bude žákům přiblížit současné literární dění a dát jim možnost do něj vstoupit. Žáci také považují literaturu za „mrtvou“, setkávají se většinou jen s již zesnulými autory, proto jim chci také představit dnešní literární dění, které se samozřejmě neskládá jen z tvůrčí činnosti autorů, ale také z celé řady nejrozličnějších literárních aktivit.

Vycházím ze situace, kdy žáci o literárním dění neví téměř nic, a tedy není možno očekávat nějaké obrovské výsledky v posunu znalostí. Cíl každého úkolu musí být úměrný věku a dosavadní zkušenosti žáků. To však rozhodně neznamena, že bychom ubírali na kvalitě dílčích aktivit. Ty naopak musí být propracované a vzájemně na sebe navazující, aby žáci měli chuť postupovat v projektu, viděli v něm smysl a plnili úkoly s radostí. Žákům musíme umožnit spojit teoretické poznatky s praxí, ukázat jim význam literárního života v praktickém životě a propojit jej s jejich vlastní zkušeností. Žáci se kromě již zmíněných cílů také pocvičí ve skupinové práci. Projekt by měl žáky motivovat nejen k výuce, ale i pozitivně ovlivnit jejich celkový postoj ke školnímu vyučování.

Nyní bych se zmínila konkrétněji o jednotlivých aktivitách. Jako naprostá nutnost se mi jeví účast na některém z knižních veletrhů. V našem případě se nabízí veletrh *Svět knihy Praha*. Tento veletrh se koná v půli května každého roku, proto i mnou navržený projekt by se měl odehrávat v téže době. Žáci by také měli navštívit nejznámější knihovny, konkrétně pražské Karolinum a centrální pobočku Městské knihovny v Praze. Dále je potřeba žákům umožnit zažít autorské čtení či předčítání. Žáci by se také měli dovědět, jaké literární ceny se u nás udílejí a jaké soutěže zde probíhají. Důležité je také žákům přiblížit práci současných autorů, práci vydavatele knih či redaktora některého z časopisů. Žáci by v neposlední řadě měli dostat dostatečný prostor pro vlastní literární tvorbu.

4. 2 Rozpracování projektu a nezbytné požadavky k jeho realizaci

Projekt *Současný literární život* je cíleně veden tak, aby žákům předložil literaturu jakožto živou a je obklopující. Žáci totiž mnohdy shledávají, že literatura, jak se učí na školách, je věc neměnná, a tedy dávno mrtvá. Zřejmě je to dáno hlavně z toho důvodu, že v současné době nevznikají téměř žádné české knihy určené pro děti a mládež, které by žáky mohly něčím oslovit a zaujmout. Je ale také možné, že je pro ně literatura vzdálená, protože na ni není ve škole dostatek prostoru, obzvláště na literaturu pro jejich věkovou skupinu. Literatura je, jak ale víme, živá. Vychází z toho, co již bylo napsáno, reaguje na svět okolo sebe a dále se vyvíjí. Tento projekt by tedy měl být speciální právě tím, že bude obsahovat něco navíc, co může žákům a jejich vyučujícím nabídnout. Mým vědomým cílem bude snaha umožnit žákům nahlédnout do současné podoby českého literárního života a přiblížit jej k jejich realitě.

Tento projekt je určen především pro pražské žáky, a to z důvodu, že zamýšlím, se ve své budoucí učitelské praxi, vyučovat v Praze. Ráda bych svůj projekt sama uplatnila a nabídla jej pražským kolegům, se kterými budu pravděpodobně ve větším kontaktu než s těmi, kteří budou působit v jiných městech. Přestože je projekt teritoriálně omezen, chci vždy nabízet návrhy alternativního způsobu řešení, aby jej mohli použít i učitelé, kteří nejsou pražští.

Současný literární život zahrnuje tyto základní aktivity literárního dění – práci autorů dnešní doby a jim udílené ceny, autorské čtení, vlastní literární kreativitu žáků a návštěvu významné knihovny a veletrhu. Tyto aktivity jsou vzájemně propojovány tak, aby si žáci po absolvování tohoto projektu odnesli ucelený obrázek o současném českém literárním dění.

Projekt je navržen na jeden týden (tzv. „projektový týden“), tj. pět vyučovacích dnů. Každý den je rozdělen do šesti jednotek dlouhých přibližně jako vyučovací hodiny, tedy po 45 minutách.

Vyučující zaštiťující tento projekt by měl být učitel češtiny, a to alespoň jeden na dvacet žáků. K projektu bude potřeba i vyučující informatiky, jelikož se počítá s velkým podílem práce na počítači.

K projektu bude potřeba vybavená počítačová pracovna s přístupem na internet, prostor pro skupinovou práci, prostor ke shromažďování všech účastníků projektu, předem zajištěná emailová adresa projektu, desky na portfolio pro každou skupinu, nakopírovaný materiál, který je připraven ve verzi pro tisk na konci této diplomové práce, dostatečné množství papíru a knihy současných autorů, aby byla minimálně jedna na každou skupinu.

Před začátkem projektu je třeba, aby vyučující zaštiťující projekt kontaktoval konkrétní autory, zda by byli ochotni přijít a spolupodílet se na projektu. Dále také bude muset kontaktovat literární redakce a zeptat se, zda by mohly v rámci tohoto projektu žákům odpovědět na jejich konkrétní dotazy. Pokud by totiž aktivity spočívající na těchto bodech selhaly, „pokulhával“ by tak celý projekt. Dva projektové dny by byly tím pádem ztracené, proto doporučuji, aby si vyučující pozvání autora a příslibení odpovědi na dotazy důkladně předem zajistili.

Vyučující si také musí předem prostudovat program veletrhu nebo jiné literární aktivity, která je v projektu zařazena na úterý, druhý projektový den. Učitel bude mít za úkol vybrat konkrétní pořad veletrhu vhodný pro žáky, kterého by se projektová třída zúčastnila.

Pro aktivitu věnující se jednomu z autorů, který uspěl v soutěži Magnesia litera, je potřeba koupit jeho knihu nebo si ji aspoň vypůjčit. V projektu se bude pracovat s úryvkem z této publikace, který je potřeba žákům nakopírovat tak, aby byla jedna kopie pro každou skupinu.

V případě návštěvy Klementina nebo jiné knihovny bude potřeba, aby vyučující návštěvu objednal. Mnohé knihovny totiž pořádají programy pro studenty a nejen že se tak usnadní učitelovi práce, ale také se žáci budou moci dozvědět více, jelikož je v tomto případě bude knihovnou provázet specializovaný odborník, který je schopen žákům odpovědět na vícero dotazů než učitel.

Nyní je zde přiložena přehledná tabulka, ve které je celý projekt rozepsán a naplánován.

Projektový harmonogram

pondělí	organizační příprava na projekt	příprava otázek na setkání s autorem	setkání s autorem	rekapitulace setkání bez autora	vytvoření konceptu textu, „myšlenkové mapy“
úterý	vyhledávání informací o veletrhu		návštěva veletrhu		reflexe návštěvy veletrhu
středa	propracování vlastního textu	žakovské autorské čtení	přepracování textu a doplnění		zhodnocení prvních dnů projektu, sebehodnocení
čtvrtek	teoretický úvod - psaní dopisu, vedení interview	psaní emailu do redakce vydavatele knih, redaktorovi časopisu	přepracování emailu a doplnění		Magnesia litera a interpretace úryvku z textu
pátek	příprava na exkurzi v knihovně	návštěva Klementina nebo jiné knihovny	reflexe exkurze		celkové hodnocení projektu a práce skupin

4. 2. 1 Pondělí, první jednotka – Organizační příprava na projekt

První jednotka projektového týdne je věnována organizačním záležitostem. Jde o jakousi přípravu na celý projekt. Vyučující rozdělí žáky do pracovních skupin. Skupiny by měly být maximálně pětičlenné a mezi sebou vyrovnané. V každé skupině by měli být zastoupeni chlapci a dívky v přibližně stejném počtu, žáci prospěchově zdatnější i žáci prospěchově slabší. Dalším bodem, na který je potřeba brát zřetel při rozdělování žáků do skupin, je kritérium spočívající v zastoupení minimálně jednoho žáka ve skupině, který se dobře orientuje při práci na internetu. Předpokládám však, že dnes je všem žákům počítač blízký a že jsou zvyklí na něm pracovat.

Jakmile budou žáci rozděleni do skupin, bude jejich iniciačním úkolem vymyslet název svého týmu. Při zadávání tohoto úkolu je však nutné podotknout, že volba je samozřejmě na žácích samotných, že ale smí použít pouze slova poslechově a graficky neutrální nebo pozitivní. Tak se vyhneme případným nežádoucím vulgarismům, které žáci, zvláště v tomto věku, rádi používají. Po zvolení názvu si každá skupinka založí portfolio, do kterého bude ukládat své výtvary a získané poznatky. Dále si vytvoří vlastní email, přes který bude komunikovat s vyučujícím zaštiťujícím projekt. Poté se skupina ohlásí prvním emailem na emailovou adresu projektu, která bude pro ně předem vytvořena.

Cílem projektu bude kromě získání nových literárních vědomostí také motivace směřující k co nejlepší kooperaci a k co nejlepším interakcím ve třídě. Nebude se tedy jednat pouze o projekt literárně vzdělávací, ale také výchovný, vedoucí k podporování dobrých sociálních vztahů.

4. 2. 2 Pondělí, druhá jednotka – Příprava na setkání s autorem

Tato jednotka má za cíl připravit žáky na setkání s konkrétním současným autorem. Z toho důvodu je nutné, aby se učitel dostatečně včas před konáním projektu pokusil kontaktovat někoho z autorů a aby jej požádal, zda by byl ochoten přijít do školy, zapojit se do projektu, a přiblížit tak žákům svou tvorbu a profesi. V dnešní době již mnoho autorů takto „obchází“ školy a ukazuje žákům literaturu v její živé podobě. Z otevřených autorů vůči studentům jmenujme například Jaroslava Rudiše, který je navíc žákům blízký svou netradiční poetikou.

Nejlépe by bylo, kdyby se vyučujícímu podařilo k projektu přizvat dva autory s rozdílným způsobem psaní. Jednoho autora, který v literatuře a v jazyce experimentuje, druhého, který se pevně drží pravidel pravopisu i výstavby textu. Z těch autorů, kteří se alespoň okrajově věnují literatuře pro děti a mládež a preferují volnější způsob psaní, jmenujme například Petru Hůlovou, Petra Šabacha nebo výše již zmíněného Jaroslava Rudiše, z těch, co jsou tradičnější, zas Jiřího Dědečka, Hanu Bořkovcovou či Zdeňka Svěráka. Přijme-li ale pozvání k participaci na projektu jen jeden autor, vůbec to nevádí, žáci jej a jeho tvorbu budou aspoň moci poznat ve větší šíři.

Při této jednotce budou mít žáci za úkol sestavit seznam otázek, na které se budou v následujících jednotkách autora ptát. Pracovat budou po skupinách, do kterých byli na začátku rozdělení. Žáci se dozvědí, který autor dorazí na následující jednotku, a dostanou do pracovní skupiny alespoň jednu z jeho knih. Ke své práci budou mít možnost využít internet, ze kterého si zjistí teoretické informace o autorově osobě i o výše zmíněné publikaci.

Skupiny si připraví otázky, které se budou týkat autorovy osoby, jaký je v osobním životě a jak jej propojuje s literární tvorbou. Dále se budou zajímat o autorovu práci, jeho publikační činnost i veškeré angažování na poli literárního života. Žáci se také zeptají na autorova poslední díla i na tu knihu, kterou měli možnost fyzicky držet v ruce a přečíst si z ní úryvek. Žáci také dostanou prostor pro svou kreativitu, budou mít možnost se autora zeptat i na to, co nebylo

zmiňováno, co by se osobně rádi dozvěděli, vyjma hanlivých a urážlivých otázek samozřejmě.

Pokud bychom ale úkol zadali pouze takto vágně, žáci by nevěděli, jak úkol plnit, jelikož by neměli jasně stanovený cíl své činnosti. Také by se mohlo stát, že by se skupiny ptaly na tytéž otázky. Proto navrhuji, aby skupinám byly zadány tematické okruhy, kterých by se držely. Jednotlivé okruhy – autorův osobní život, autorova literární tvorba a publikační činnost, osobitý autorský styl spjatý s knihou, do které žáci měli možnost nahlédnout a autorovy aktivity týkající se literárního života i mimo něj – skupinám rozdělí učitel. Skupiny budou mít za úkol vymyslet pět otázek týkajících se dotazované oblasti. Dále mohou přidat otázky zabývající se tím, co je osobně zajímavé.

Důležité je žákům také podotknout, že získáním odpovědi na připravené otázky tato aktivita nekončí, že tyto odpovědi žáci následně zúročí při plnění dalších úkolů projektu. Můžeme také žákům přímo říci, že v dalších jednotkách budou sami vytvářet text a že se při té činnosti budou moci opřít o poznatky, které se dozvědí o autorovi a jeho práci pomocí dotazů. Tento fakt způsobí, že žáci budou více motivováni při sestavování otázek, jelikož si budou vědomi jejich další a širší využitelnosti.

4. 2. 3 Pondělí, třetí a čtvrtá jednotka – Setkání s autorem

Při této aktivitě se žáci setkají s konkrétním současným autorem. Jak již bylo zmíněno, je třeba autora (nebo autory) předem kontaktovat. V nejlepším případě přijmou pozvání na setkání dva autoři, jeden, který se drží klasického proudu, a druhý, který svému psaní ponechává „volnou ruku“.

Po představení a uvedení autora učitelem přenecháme prostor autorovi, aby mohl říci pár slov, to, co osobně by chtěl žákům sdělit. Dále jej poprosíme, aby přečetl úryvek ze své tvorby, a dal tak žákům možnost zažít aktivitu autorského čtení. Bylo by dobré, aby tento text vycházel buďto z autorova posledního díla, a nebo z knih, které žáci měli možnost předcházející jednotku prostudovat. Tak pro ně bude snazší najít cestu k autorovi, jelikož se s touto konkrétní knihou už setkali. Úryvek by měl být přibližně dvacetiminutový, maximálně třicetiminutový, aby se žáci dokázali soustředit a aby pak ještě zbyl čas na debatu o díle před nutnou hygienickou přestávkou.

Po přečtení úryvku budou žáci vyzváni, aby konfrontovali vlastní pohled na text s autorovou vizí. Zamyslí se nad tím, jak pochopili to, co jim autor chtěl předat a zeptají se ho, zda úryvek pochopili správně. Žáci se také zeptají, jak dlouho autorovi trvalo napsat tento text, zda nápad psát o tomto tématu přišel sám a hned, nebo zda se k němu autor musel propracovávat. Dále také dostanou prostor vyjádřit svůj názor, zda se jim text líbil nebo ne. Svá tvrzení musí obhájit. Žáci se pravděpodobně nezačnou ptát sami od sebe, proto je důležité, aby je učitel nějakým způsobem motivoval. Jednou z možností se nabízí bodové ohodnocení za každý smysluplný dotaz, který by se pak počítal do celkového hodnocení skupin. Pokud by však učitelova motivace nezapůsobila a žáci by se nezačali autora dotazovat, tak je důležité, aby měl učitel pro výše zmiňované okruhy připravené návodné otázky. Ty se nalézají v příloze č.2.

Žáci, obohaceni o dojmy z autorského čtení a o nově nabitá fakta o spjatosti autora s literárním textem, dostanou po přestávce prostor, aby autorovi položili vlastní otázky. Tím, že už se setkali s autorem a jeho tvorbou, tak budou mít možnost své dotazy upravovat nebo se dotazovat ve spojení s již vyslechnutým

textem. Učitel by také měl při této debatě zasahovat do běhu, aby tak zkonkretizoval diskutované téma nebo nasměroval diskuzi určitým směrem.

Po uplynutí času dvou vyučovacích jednotek bude učitel směřovat setkání ke konci. Autorovi poděkuje za přijetí pozvání na projekt, žáky pochválí za dobře kladené dotazy a za všechny zúčastněné se rozloučí s autorem.

Přijmou-li pozvání dva autoři, rozdělí se čas věnovaný autorskému čtení na polovinu, aby každý z nich mohl žákům představit svou tvorbu. Žákovské dotazy pak mohou být kladeny jednomu z nich, nebo oběma. Může tak dojít k ukázce toho, že se na literaturu dívají z jiného úhlu pohledu, že se jí ve svém životě věnují „po svém“ nebo že mají na věc jiný názor.

Cílem této aktivity je žákům představit literaturu v jejím živém podání. Žáci zjistí, že autoři nejsou jen „v učebnicích“, ale že to jsou reálné žijící osoby, které vykonávají mnohé aktivity, mezi něž můžeme řadit například tvůrčí činnost, publikační činnost, přispívání do periodik, působení na kulturní scéně, předčítání či podnikání cest do zahraničí. Žáci také dojdou k uvědomění, že autor není jen mluvčím či „prorokem“ své doby, ale že je i člověk, který prožívá svou každodenní realitu jako ostatní lidé. Při možnosti konfrontace dvou autorů žáci zjistí, že každý z nich jde svou cestou, že byť spolu působí na literárním poli, přesto jsou jejich životy rozdílné a oba formují literární život rozdílným způsobem a jinak na něj nahlíží.

Příloha č. 2: Návodné otázky k debatě se současným autorem

Jak jste pochopili autorův text, co tím chtěl autor říci? Je vaše představa totožná s tím, co autor zamýšlel?

Zeptejte se autora na čas, který musel vynaložit na vytvoření úryvku, který jsme právě slyšeli.

Zeptejte se autora, zda o tomto tématu zamýšlel psát delší čas, nebo jej z ničeho nic napadlo.

Zeptejte se autora, jak se mu dařilo nalézat slova. Přicházela sama hned, nebo nad nimi musel delší čas přemýšlet?

Co a proč se vám na úryvku líbilo? Co a proč se vám nelíbilo? Je text dobře napsaný, nebo na něm nalézáte nějaké nedostatky? Je odpověď na tuto otázku stejná jako na otázku, zda se vám text líbil?

4. 2. 4 Pondělí, pátá jednotka – Rekapitulace setkání

Tato jednotka má za cíl shrnout fakta vyvozená ze setkání s živým autorem. Učitel se bude žáků ptát na otázky, ve kterých se bude opírat o to, co žáci právě zažili. Žáci budou odpovídat a vyvozovat závěry.

Vyučující s žáky zopakuje ty otázky, které přinesly důležité a klíčové odpovědi. Poukáže na ty žáky, kteří se autora ptali na podstatné informace, a na ty, kteří zas dobře odpovídali na autorovy dotazy.

Při této aktivitě je potřeba, aby žáci vyvodili, že literatura je živý organizmus, který žije a vyvíjí se. Žáci si také musí uvědomit, že autoři jsou skutečné osoby z reálného světa, že mezi jejich aktivity nepatří jen psaní knih, ale i celá řada jiných činností, jako například přibližování literatury světu, přispívání do časopisů a novin, autorské předčítání, cestování, ale i aktivity nejrůznějšího zaměření, ať se jedná o zájmové činnosti autora nebo pracovní. Při porovnávání dvou autorů žáci dojdou k závěru, že oba mohou být svou poetikou odlišní, že každý z nich žije jiným způsobem, že se každý věnuje literatuře po svém a že oba jsou lidé s rozličnými zájmy.

4. 2. 5 Pondělí, šestá jednotka - Příprava textu k vlastnímu autorskému čtení

Jednou ze základních aktivit literárního života, které se žáci mohou osobně zúčastnit, je literární tvorba. Aby se ale žáci mohli stát „spolutvůrci“ literárního života, tak k tomu potřebujeme, aby se pokusili vytvořit vlastní text. Po této slohové činnosti bude dále v projektu následovat žákovské autorské čtení, při kterém se bude vycházet z konkrétních textů, které si žáci během několika projektových jednotek připravovali.

Učitel přednese krátký úvod na téma autorského čtení. Měl by se při něm opřít o čerstvou zkušenost z předchozích hodin z toho důvodu, aby si žáci propojili teoretické poznatky se zažitou zkušeností. Sbližování teorie s praxí je totiž jeden ze základních pilířů projektového vyučování.

Poté bude žákům zadán úkol, aby si sami připravili text k následnému autorskému čtení. Každý tedy bude muset napsat příběh nebo alespoň jeho část. Žáci si musí být vědomi toho, že jimi napsaný text bude později v projektovém týdnu před ostatními členy skupinky přednesen. Příběh by měl dosahovat přibližně jedné strany formátu A4 psané ručně.

Většina žáků bude mít problém se započatím práce a s výběrem tématu, proto musíme mít pár návrhů připravených. Mohou to být témata, která jsou spjata s tematickou náplní projektu, jako například „Já čtenář, jaký jsem? Čtu rád nebo z nutnosti?“, „Jaké to asi je být spisovatelem? Musí jen doma psát nebo se věnuje literatuře i jinde a jinak?“ atd. Je také možné, že se v době projektu bude odehrávat nějaká studentská literární soutěž, proto můžeme žákům nabídnout i téma a úlohu soutěže, abychom jejich aktivitu zužitkovali i při mimoškolní činnosti. Při psaní textu úmyslně volíme prozaický útvar, jelikož vytvoření duchaplné básně je pro tuto věkovou kategorii úkol příliš náročný. Výběr tématu však nemusí vycházet jen z textově zaznamenané idey. Můžeme si pomoci i jinou grafickou variantou, a to například obrázkem, fotografií, komiksem či výstřížkem z novin. V tomto případě žáci obdrží jeden vybraný obrázkový materiál a dle něho vymyslí téma a příběh.

Důvodem, proč je tvůrčí činnost zahrnuta v projektu, je nejen její praktický význam a využitelnost při dalších aktivitách, ale i možnost náhledu, jak složitý je tvůrčí proces. Tato posloupnost aktivit žákům umožní stát se skutečnými autory, kteří „tvorí“, kteří si musí umět za svým dílem stát a také jej umí náležitě prezentovat.

Výše jsem popisovala nástin průběhu navazujících aktivit. To je před žáky potřeba zmínit, aby se nejen oni, ale i vyučující, vyznali v průběhu projektu. Žáci také pro svou práci potřebují vědět, jakým směrem se bude ubírat, aby daný úkol správně splnili. Tato jednotka však bude zasvěcena výběru tématu pro psaní textu a vytvoření tzv. „myšlenkové mapy“. Jinými slovy, jakmile si žáci zvolí téma práce, tak začnou samostatně promýšlet koncept své práce.

Tento způsob, při kterém se pracuje s myšlenkami, které se následně propojují v mapy, mnoho učitelů ještě nezná nebo pro práci ve škole nevyužívá. Při své praxi při studiu na pedagogické fakultě jsem se setkala s tím, že žáci druhého stupně sice napsali jednostránkový text, nicméně text nebyl koherentní, a ani správně strukturován. Úvod byl mnohdy zredukován na jednu krátkou větičku a shrnutí na závěr práci chybělo téměř pokaždé. Došlo mi, že žáci nikdy nebyli řádně informováni o tom, jak napsat dobrý text. Paní učitelce jsem proto navrhla, jestli bych si pro svou následující výuku mohla připravit přípravu, která by měla za cíl naučit žáky určitý teoretický postup, kterého je vhodné se při psaní textu držet. Paní učitelka souhlasila, já jsem svou hodinu odučila a při dalším slohovém psaní byl výsledek o mnoho lepší.

Vraťme se nyní k „myšlenkovým mapám“. Při této práci se jedná o postup, při kterém žáci sepisují na papír své myšlenky, které jakkoli souvisí s tématem, byť okrajově. Myšlenky si zapisují i ve slovních spojeních, ve kterých je užíváme. Usouvztažnění myšlenek s jinými slovy jim usnadní práci při následném psaní práce. Když mají pocit, že už všechny své nápady vyčerpali, spojí si myšlenky do jednotlivých okruhů spolu souvisejících. Následně si tyto okruhy seřadí, očíslojí si je podle toho, jak o nich v práci budou psát. Takto vytvořený koncept si znovu překontrolují a zřejmě zjistí, že některé body nejsou vhodné, a tudíž je ze své

práce vyškrtnou. U některých bodů je zas může napadnout rozšíření, tak tyto části zpracují do větší hloubky.

Předpokládám, že se žáci s metodou využívající „myšlenkové mapy“ ještě nesetkali, proto by bylo dobré, aby si před začátkem vytváření konceptu pro vlastní tvůrčí psaní třída názorně ukázala, jak „myšlenkovou mapu“ vytvořit. Doporučuji zvolit jiné, spíše jednodušší téma než to, o kterém budou žáci psát, např. „Cesta do školy“. Žáci budou zapisovat veškeré myšlenky, které je k tomuto tématu napadnou, na tabuli, učitel je poté bude s žáky procházet. Předpokládané myšlenky napsané na tabuli mohou být „autobus“, „utíkat“, „zvonění“, „spolužáci“ atd. Učitel poukáže na každý nápad a rozvine jej v myšlenkových úvahách, zda se tento výraz pro práci hodí či ne. Hodící se pak usouvztáží ve slovním spojení. Pro příklad na myšlenku „zvonění“ učitel bude definovat, že je to limit, který je nutné při cestě do školy stihnout, že idea „zvonění“ by v případné práci jistě měla zaznít. Dále že „zvonění“ se vyskytuje ve slovním spojení „slyšet zvonění/slyšet, že zvoní“, „stihnout, než zazvoní“, „být ve třídě než zazvoní“, „přijít po zvonění“ apod. Všechna tato spojení na tabuli rozepíše. Takto rozebrané myšlenky si třída znovu projde a zamyslí se nad tím, jak by bylo vhodné seřadit za sebou. V tomto případě se nabízí držet se chronologického sledu, čili seřadit ideje např. v takovémto pořadí „opustit domov“, „utíkat“, „stihnout autobus“, „potkat spolužáky“, „zvonění“. Některé myšlenky, které příliš vybočují z vybraného sledu, nebudou do práce zařazeny. Některé myšlenky teprve vyvstanou, když si třída očísluje jednotlivé oblasti podle toho, jak půjdou za sebou. Například mezi „potkat spolužáky“ a „zvonění“ může být ještě dodáno „domácí úkol“ ve spojení se „zapomenutím“ nebo „rychlém vypracováním“. Při další kontrole seřazených myšlenek třída může přijít na to, že některá idea do řádu nezapadá, tudíž tuto oblast jednoduše vyškrtně. Na závěr si ještě jednou projde celou „myšlenkovou mapu“, jak bude posléze rozepsána v textu. Ta může vypadat přibližně takto. „Opustit domov“, „zapomenout klíče, zkontrolovat si, zda mám klíče“, „utíkat“, „ne/stihnout autobus, přeplněný autobus, jízdenka na autobus, v autobuse potkat spolužáka/y, vystupování z autobusu“, „potkat spolužáky z vlastní třídy, cizí třídy“, „rozhovor o domácím úkolu, zapomenutý úkol doma, nevypracovaný domácí úkol,

rychlé vypracování domácího úkolu“, „dorazit do školy před zvoněním, být na svém místě ve třídě, než zazvoní“. Pokud by však vyučujícímu toto téma nevyhovovalo, může názornou ukázkou předvést na jiném tématu, např. na takovém, které by si pravděpodobně pozvaný autor pro svou tvůrčí práci zvolil.

Pro napsání dobré práce žáci také potřebují vědět, že je třeba se držet plánu výstavby textu úvod-stat'-závěr. Každá část má svá ucelená pravidla, tedy to, co do ní patří a co už ne. V úvodu je prezentováno téma, o kterém žák píše, seznamuje modelového čtenáře s obsahem práce. V úvodu je také důležité zaujmout čtenáře, aby pro něj bylo zajímavé a smysluplné číst napsaný text. Dobré je z tématu vytvořit problém, položit řečnickou otázku a nastínit plán, kterým se tato práce bude ubírat. Ve statí žáci v zásadě rozepisují to, co si rozepsali v „myšlenkových mapách“. V závěru je nutné zopakovat to, co bylo v textu nejdůležitější, klíčové. Jednotlivé myšlenky textu by zde měly být zhodnoceny, přičemž autor může nastínit své stanovisko. Do závěru je také možné umístit jiný pohled na věc nebo daný problém zasadit do paralelní situace. V závěru také můžeme vycházet z hlavních myšlenek textu a otevřít jim prostor k dalšímu rozvinutí.

Cílem této jednotky je tedy to, aby si žáci vytvořili koncept své práce. Tato činnost bývá často opomíjena, přesto je důležité ji věnovat čas, protože dobrá příprava se následně projeví nejen v tom, že žákům bude připadat snazší text napsat, ale i v celkové jeho kvalitě.

4. 2. 6 Úterý, první jednotka – Vyhledávání informací o veletrhu

Úkolem této části projektu je žáky vhodně připravit na návštěvu knižního veletrhu, v našem případě na návštěvu veletrhu Svět knihy Praha. Žáci budou pracovat ve skupinách, do kterých dostanou pracovní list v písemné i elektronické podobě. Pracovní list se nalézá v příloze č. 3. Žáci obě jeho podoby vyplní s pomocí internetu. Písemnou verzi si založí do portfolio a elektronickou odešlou na projektovou emailovou adresu, aby vyučující zaštiťující projekt mohl snadno a jednoduše přezkontrolovat správnost i propracovanost jejich odpovědí.

Při hodnocení práce s internetem musíme vždy dbát na to, aby žáci při odpovědích používali nejen informace z internetu, ale i své vědomosti a znalosti, a aby uměli vlastní hlavou přemýšlet nad zadanými otázkami. Pouhé přepokírování informací z internetu do pracovního listu k ničemu neslouží, a potlačuje se tak hlavní vzdělávací funkce pracovního listu, a totiž získávání nových vědomostí.

Hlavním cílem této části je to, že žáci budou přicházet na veletrh již připraveni, že budou vědět, co je to za událost a kde a kdy se koná. Mnohdy se totiž na školních akcích stává, že žáci jdou na tzv. „exkurzi“, ale v podstatě ani neví, kam jdou či co je tam bude čekat. Toto časté školní negativum je možno eliminovat právě tím, že si žáci předem vyplní pracovní list, který jednoznačně prokáže, že se o zmíněném veletrhu něco dozvěděli.

Shledávám také vhodnější věnovat první jednotku projektového dne aktivitě ve školní budově. Může se totiž stát, že některý z žáků dorazí do školy později, a tudíž byla-li by již projektová třída na cestě na veletrh, přišel by nejen o jeho návštěvu, ale těžko by se mu pak navazovalo na další aktivity projektu.

Příloha č. 3: Pracovní list – Knižní veletrh, Svět knihy Praha

Kolikátý ročník veletrhu se letos bude konat?

Jaké je hlavní téma veletrhu?

Kolik dní se koná veletrh?

Kde se veletrh koná?

Je vyhlášena nějaká školní soutěž v rámci veletrhu? Jestliže ano, čeho se týká a co při ní mají žáci plnit? Je soutěž určena i pro vaši věkovou kategorii? Co je třeba udělat pro to, abyste se soutěže mohli zúčastnit?

Kdo je tzv. „odborný návštěvník“ veletrhu?

Které autory, s jejichž publikacemi či činnostmi se na veletrhu můžete setkat, znáte? Vyjmenujte jich co nejvíce, napište také, o kterou jejich publikaci nebo činnost se případně jedná. Pokud znáte jen jednoho nebo neznáte žádného, vyberte si z nabídky veletrhu jména tří autorů a zjistěte si více informací o jejich publikacích a činnostech.

4. 2. 7 Úterý, druhá až pátá jednotka – Návštěva veletrhu

Tato část projektu je věnována návštěvě veletrhu. Vyučující organizující projekt se musí předem na tuto aktivitu připravit, jelikož veletrh nabízí řadu pořadů, ze kterých může vyučující čerpat. Projekt *Současný literární život* je koncipován pro pražské žáky, proto jsem při vypracovávání projektu vycházela z toho, že žáci navštíví pražský veletrh. Je ale třeba, aby projekt byl adaptabilní i pro žáky z jiných měst, tudíž je důležité pro ně navrhnout alternativy. Ze známých českých veletrhů jmenujme Veletrh dětské knihy v Liberci, Polabský knižní veletrh v Lysé nad Labem, Rosteme s knihou aneb Svět knihy dětem v Jičíně a Knižní veletrh a literární festival LIBRI Olomouc. Je pravděpodobné, že probíhají různé lokální literární aktivity, které se svou formou mohou i nemusí podobat veletrhu. Ty také lze při této projektové aktivitě využít, a dokonce mohou být žákům přínosnější než kdejaký veletrh, jelikož se jich budou týkat a vycházet z místa jejich bydliště. V tomto případě je ale také nutno upravit pracovní list, kterým se žáci v přecházející jednotce zabývali.

Příprava návštěvy veletrhu tedy závisí na volbě vyučujícího organizujícího projekt. Rok co rok jsou pořady veletrhu rozdílné, proto by měl vyučující program předem prostudovat a vybrat některý z pořadů, který by byl vhodný pro první ročníky čtyřletých gymnázií. V programu bývá vyhrazena poměrně značná část dětem a mládeži, často nazývána „Pořady pro děti a mládež“. Aby pořad na veletrhu vhodně zapadal do harmonogramu projektového dne, bylo by vhodné vybrat některý, který začíná přibližně v deset hodin dopoledne.

Po účastnění se zvoleného pořadu by bylo vhodné nechat žáky, aby si prošli veletrh sami, ve dvojicích nebo po skupinkách. Žáci tak získají nejen přehled o vystavovaných knihách, ale také o běžném provozu veletrhu, což je pro ně velkým přínosem. Žáci zde budou vyučováni prožitkem, čili nejlépe si zapamatují to, co sami zažijí. Kde jinde mohou žáci lépe „zakusit“ fungování a smysl veletrhu než na akci samotné, a odnést si tak nenahraditelnou vzpomínku?

Je možné, že vybraný pořad a čas pro „prozkoumání terénu“ na veletrhu překročí čas určený dle projektového harmonogramu. To v zásadě nevadí, protože návštěva veletrhu se mi jeví jako jedna z klíčových událostí projektového týdne.

Vyplývá totiž z předvýzkumu této diplomové práce, že většina žáků nezná žádný knižní veletrh, a tedy se jej nikdy nezúčastnila. Předpokládám také, že je to jediná možnost, kdy se žáci na takovouto událost ve svém životě dostanou. Knižní veletrh navštíví budoucí bohemisté nebo žáci, kteří mají zájem o všeobecný přehled. To však bude spíše jen velmi malé procento žáků. Z toho důvodu tedy klidně věnujme veletrhu více času a poslední aktivitu úterního dne – reflexi návštěvy veletrhu zkrátme, a nebo se jí věnujme chvilku před začátkem první aktivity příštího projektového dne. Některé školy mají také s rodiči žáků dohodnuto, že žáky nemusí po exkurzích vodit zpět do školy, ale že se s nimi rozejdou po ukončení akce na jiném místě. V tomto případě je nejvhodnější zreflektovat návštěvu veletrhu s žáky těsně před rozloučením přímo v místě konání veletrhu a neztrácet tak čas zbytečnými přesuny.

4. 2. 8 Úterý, šestá jednotka – Reflexe návštěvy veletrhu

Tato aktivita se pravděpodobně bude odehrávat „v terénu“, v místě konání veletrhu, nebo ve škole, kde však žáci budou už pravděpodobně roztržití, protože budou unaveni a plni dojmů. Učitel také bude nejspíše vyčerpán, proto je vhodné vést tuto jednotku volným způsobem, a to formou společné diskuze. Z důvodu nedostatku energie a snížení pohotovosti při dotazování, jsem pro vyučující připravila návodné otázky, které jim pomohou při reflexi nad návštěvou veletrhu. Tyto návodné otázky jsou připraveny v příloze č. 4.

Při této formě práce, společné diskuzi učitele a žáků, je nutné dbát na to, aby se každý žák zúčastnil debaty. Často se totiž stává, že s učitelem diskutuje pouhá hrstka žáků, zbylí jen tak sedí a čekají, kdy už bude konec. Proto na tento fakt zřetelně upozorňuji, aby si jej vyučující byli vědomi a rovnoměrně směřovali své dotazy na všechny žáky. V případě, že by k této tendenci skutečně docházelo, může vyučující některé z připravených otázek položit i písemně. Tak bude mít jistotu, že se všichni žáci zapojí, jelikož každý z nich bude muset mít nějakou odpověď zapsanou.

Cílem této hodiny je upevnit znalosti a vědomosti získané na veletrhu. Žáci také dostanou možnost zeptat se na fakta, která jim na akci nebyla jasná a na která by bez této reflexe pravděpodobně zapomněli.

Příloha č. 4: Návodné otázky k reflexi nad veletrhem

Otázky kladené žákům :

- Setkali jste se na veletrhu s knihami nebo autory, kterým jsme se věnovali předcházející projektový den, když jsme mluvili o současných českých autorech? Jestliže ano, kdo to byl, co to bylo za knihu?
- Oslovila vás na veletrhu některá kniha nebo autor?
- Jaké bylo hlavní téma veletrhu? Podle čeho jste mohli na veletrhu usoudit, že je mu věnován tento ročník?
- Setkali jste se na veletrhu s nějakým „odborným návštěvníkem“, debatovali jste s ním?
- Koupili jste si / koupili byste si některou z knih, co jste viděli na veletrhu?
- Zdály se vám zajímavější české publikace nebo zahraniční?
- Bavila vás celkově návštěva veletrhu?
- Bavil vás vybraný pořad?
- Co jste si z návštěvy veletrhu odnesli, jaký byl její přínos?
- Jaký byl přínos vybraného pořadu, kterého jsme se na veletrhu zúčastnili? Rozuměli jste mu, byl vhodný pro váš věk?

Otázky věnované učiteli :

- Bavila skutečně žáky návštěva veletrhu?
- Z odpovědí na předešlé otázky vyplývá, že byla tato akce pro žáky přínosná nebo to byla spíše ztráta času?
- Bylo náročné žáky na veletrhu „uhlídat“ nebo byla spolupráce vzájemně příjemná?
- Užil jsem si já jakožto učitel knižní veletrh, nebo jsem měl co dělat, abych žáky udržel?
- Čím můžu v projektovém týdnu navázat na návštěvu veletrhu?

4. 2. 9 Středa, první a druhá jednotka – Psaní vlastního textu

Tato jednotka bude vycházet z poslední aktivity pondělního dne, při které si žáci nastínili koncept své práce a vytvořili „myšlenkovou mapu“. Každý žák bude pracovat samostatně. Musí mu být znovu zdůrazněno, že svůj text při následující aktivitě přečte spolužákům ve skupině, že jej znovu zúročí, že text bude rozebírán a za pomoci druhých vylepšován.

Při těchto jednotkách budou žáci psát svůj prozaický text, který by měl dosahovat přibližně jedné strany formátu A4 psané ručně. Téma práce již budou mít zvoleno, myšlenkový sled také, takže by jim v současné chvíli nemělo nic bránit ve psaní. Čas určený pro tuto aktivitu – dvě jednotky – by měl být dostatečně dlouhý k tomu, aby žáci byli schopni své myšlenky propojit a vytvořit tak ucelený text. Měli by si jej také stihnout překontrolovat a eliminovat tak stylistické a gramatické chyby.

Cílem této aktivity je napsat jednotný text, který bude použit v následující jednotce. Žáci se procvičí ve slohovém psaní, v soustředění, ve formulaci a v usouvztažnění myšlenek v textu.

4. 2. 10 Středa, třetí jednotka a čtvrtá jednotka - Žákovské autorské čtení

Po psaní textu bude následovat vlastní žákovské autorské čtení. Žáci se sdruží do skupin, ve kterých postupně přečtou a zanalyzují text každého z nich. Vždy po přečtení příběhu bude následovat beseda, řečená „žákovská literární kritika“, ve které budou žáci odpovídat na otázky, které obdrží při sjednocování do pracovních skupin. Otázky jsou rozepsány v příloze č. 5. Odpovědi na tyto otázky jsou klíčové nejen pro žáky v roli literárních kritiků, ale i pro autora textu, aby si uvědomil své kvality či slabiny a měl případně možnost svůj text přepracovat. Otázky jsou úmyslně postaveny tak, aby žáka-autora podporovaly v tvůrčí činnosti, aby jej nesrážely. Tato literární analýza a kritika bude trvat dvě vyučovací jednotky. Skupiny, které by již byly se svou prací hotovy, mohou pokračovat v dalším úkolu, který je naplánován na poslední jednotku tohoto projektového dne.

Důležitá funkce otázek „žákovské literární kritiky“ je žáka-autora informovat o nedostatcích v textu, pomoci mu je odkrýt a navrhnout alternativní, pro text šikovnější řešení. Žák si jednotlivé odpovědi spolužáků bude zapisovat, aby mu pak byly pomoci při přepracovávání textu. Tento úkol není však důležitý jen pro žáka-autora, je důležitý i pro ostatní členy skupiny. Ti si totiž vyzkouší text individuálně interpretovat a následně společně dojdou k celistvé a správné interpretaci textu. Je pravděpodobné, že žáci nebudou schopni sami zhodnotit kompozici textu, stylistickou stránku a koherenci textu. Proto by do této žákovy „zpětné vazby“ měl vstoupit i učitel a pomoci mu napravit nedostatky tohoto charakteru. Učitel bude obcházet třídu, poslouchat žáky-autory a všímat si reakcí na jejich text. Při této jednotce a na začátku následující jednotky by učitel měl stihnout překontrolovat většinu prací, odhalit chyby v kompozici, stylových výrazech a soudržnosti textu, žáky na ně upozornit a společně s nimi najít řešení. Kontrola všech žakovských prací asi nebude z časových důvodů možná, proto by učitel měl dbát na to, aby nahlédl do prací především těch žáků, kteří ve slohové činnosti příliš zdatní.

Otázky jsou položeny tak, aby se žáci zabývali autorem reálným a modelovým, čtenářem, intertextualitou, časoprostorem, postavami, obraznými konstrukcemi a v neposlední řadě smyslem textu. Důležité je také to, že žáci zaujmají k textu své vlastní stanovisko a text hodnotí, aniž by svými slovy žáka-autora degradovali či naopak jej vychvalovali bez ohledu na text, např. z důvodu osobní náklonnosti a přátelství.

Příloha č. 5: Žákovská literární kritika, návodné otázky po autorském čtení.

1. Co se mi na spolužákově textu nejvíce líbilo?
2. Co mě v příběhu překvapilo, co jsem nečekal/a?
3. Co je spolužákem-autorem zvýrazněno, na co kladl důraz?
4. Jakožto čtenář jsem pro autora důležitý nebo mě nepotřebuje? Jak na mě skrze text působí?
5. Poznávám v textu spolužáka/spolužačku, který/která text napsal/a? Má svůj osobitý způsob psaní, lze poznat, že to napsal/a právě on/ona? Jestliže ano, čím je to dáno?
6. Připomíná mi text něco, co už jsem dříve četl nebo něco, s čím už jsem se dříve setkal? Co tyto dva texty spojuje, co je od sebe rozděluje?
7. Navazuje spolužákův text na nějaký jiný, již napsaný text? Je to úmyslné nebo neúmyslné?
8. Zmiňuje se spolužák-autor ve svém textu o nějakém jiném, už napsaném textu?
9. Kdy a kde se děj příběhu odehrává? Děje se vše na stejném místě a v tentýž čas?
10. Kolik je v textu postav, je zde jedna nebo vícero hlavních postav?
11. Je v textu nějaká nejasnost, kterou bych potřeboval/a vysvětlit?
12. Jaký je smysl tohoto textu? Má nás pobavit, informovat o něčem nebo jeho smysl tkví v něčem jiném?

4. 2. 11 Středa, pátá jednotka – Propracování vlastního textu

V této části projektu budeme navazovat na vlastní text, na kterém žáci pracovali před autorským čtením. Nyní budou mít žáci čas na další propracování textu a na odstranění nedostatků, na které je upozornili spolužáci při rozboru a interpretaci jejich textu. Aby žáci napsali kvalitní text, je třeba, aby k tomu byli rozumným způsobem motivováni. V případě tématu literární soutěže se motivace nabízí sama – participace na literární soutěži. Jinak je také možné jako motivaci zvolit bodový zisk, který by se započítával do celkového hodnocení skupiny. V poslední řadě můžeme žáky také motivovat hodnocením práce „na známky“, to bych však spíše nedoporučovala, jelikož tento projektový týden má být „vytržením“ z běžného cyklického školního běhu. Projekt má žáky bavit a přinést jim neobvyklý zážitek, tudíž propojování projektu se „známkovým“ ohodnocením by celou tuto jeho hodnotu potlačil.

Doporučený postup při této projektové aktivitě je následující. Žáci si nejdříve svůj příběh promyslí a doplní o nové a důležité myšlenky. Text správně logicky uspořádají a poté se odeberou do počítačové pracovny, aby jej zde přepsali do elektronické podoby. Následně jej žáci vytisknou, založí do skupinového portfolio a přepošlou na projektový email.

Tento projektový úkol pomůže žákům zdokonalit se v písemném projevu a s ním spojené schopnosti vyjádřit vlastní myšlenku. Tvůrčí činnost bude hlavním cílem této aktivity.

4. 2. 12 Středa, šestá jednotka – Zhodnocení prvních dnů projektu

Tato jednotka se nalézá přibližně uprostřed projektového týdne. Bylo by proto vhodné nějakým způsobem zhodnotit prozatímní činnost. Tato jednotka by měla být uvolňující a navozující příjemnou a přátelskou atmosféru, jelikož doposud žáci pracovali na poměrně náročných aktivitách.

Tuto jednotku založíme na sebehodnocení, při kterém si žák uvědomuje proces svého učení a dosažené výsledky, učitel správnou volbu tématu či řešeného problému. Sebehodnocení přináší kromě informativní funkce pro žáka a diagnostické funkce pro učitele kontrolní mechanismus, zda byl cíl výuky splněn. Smysl sebehodnocení se opírá o práci s chybou. Žák si nejdříve musí uvědomit, co všechno už ve své činnosti zvládnul. Dále také zjistí, kde se zmýlil, jaké jsou jeho slabé stránky a z čeho jeho neúspěch vychází. Dále si musí stanovit postupy, jak nezdary překlenout, chybu napravit, a posílit tak své sebevědomí.

Předpokládám, že žáci ještě nejsou na tento typ hodnocení zvyklí, proto většina váhy této aktivity bude ležet na písemné podobě a práci vyučujícího. Tuto aktivitu uvedeme sebehodnotícím dotazníkem, který žáci individuálně vyplní. Hotové dotazníky budou konzultovat v pracovních skupinách. V tomto čase si vyučující bude k sobě volat jednotlivé žáky. Každý žák tak bude mít možnost konfrontovat své mínění o splnění práce s objektivním posuzováním od učitele. V dotazníku, který se nalézá v příloze č. 6, se žáků ptáme na úkoly, které plnili, a to zda byly jejich otázky připravené na setkání s autorem užitečné a použitelné v dalších projektových aktivitách, zda umí komunikovat s cizími a staršími lidmi. V následujících aktivitách, zda se jim podařilo napsat dobrý koncept pro svůj text, zda se jim následně povedlo text vytvořit a zda jej dle rad spolužáků uměli přepracovat. Poté se v dotazníku zaměříme i na žákovské dílčí dovednosti, tedy na to, jak žáci umí pracovat ve skupině, jak se žáci drželi tématu, zda navrhovali užitečné nápady a myšlenky či zda žáci umí projevit uznání vůči ostatním spolužákům. Žáků se také v sebehodnotícím dotazníku zeptáme, jak si myslí, že jsou zdatní při utváření textu.

Kritéria sebehodnocení musí být srozumitelná a přiměřená věku zúčastněných žáků. Měla by postihovat co nejvíce oblastí žákovské práce, aby došlo k odhalení jak silných, tak i slabších stránek. Tak dojde ke kompenzaci žákových nezdarů.

Cílem sebehodnocení je to, že si při něm žáci uvědomí, která činnost se jim dařila a která ne. Žák zjistí, v čem nebyl příliš dobrý, na čem je potřeba pracovat a co je třeba zlepšit.

Poté samotní žáci dostanou prostor vyjádřit svou pochvalu ostatním skupinám a spolužákům. Je však třeba dbát na to, že se jedná pouze o pozitivní hodnocení druhých, negativní kritizování dovede každý a k pozitivnímu sociálnímu působení nám neposlouží. Žáci zde tedy budou mít možnost vyjádřit své uznání a pochvalu za dobře vykonanou práci ostatních.

Touto aktivitou docílíme, že si žák uvědomí proces svého učení a dosažené výsledky. Učitel si vytvoří pedagogickou diagnózu a dojde ke kontrole splnění cíle. Sebehodnocení ve své výchovné funkci formuje žáky k pozitivním vlastnostem a postojům, a tak dosáhneme utužení vřelých vztahů mezi spolužáky. Sebehodnocením zahájíme stimulaci žákova dalšího rozvoje, a tudíž jej budeme motivovat k dalšímu poznávání.

Příloha č. 6: Sebehodnotící dotazník

1) Připravil/a jsem si na setkání s autorem/autory otázky, ze kterých jsem se dozvěděl něco nového, užitečného? Podařilo se mi tyto otázky zúročit při dalších aktivitách projektu?
2) Snažil/a jsem se zapojit do debaty s autorem? Jsem šikovný/á v komunikaci s cizím člověkem?
3) Při diskuzi nad úryvkem, který nám autor přečetl, jsem byl/a schopen/schopna spontánně vymýšlet otázky a pohotově odpovídat na autorovy dotazy?
4) Jsem dobrý/á ve psaní textu? Napadají mě hned slova ve spojení s jinými nebo nad tím musím déle uvažovat?
5) Podařilo se mi sestavit dobrou myšlenkovou mapu pro můj text?
6) Pomohly mi rady spolužáků k vytvoření lepšího textu? Která místa se mi nepovedla a jak mi je spolužáci pomohli vyřešit?
7) Poradil/a jsem někomu ze spolužáků v jeho myšlenkové mapě nebo v textu tak, že to vylepšilo jeho práci? V čem to bylo? Uveď konkrétní příklad.
8) Držel jsem se ve svém textu tématu?
9) Povedlo se mi nakonec napsat dobrý text?
10) Přinášel/a jsem užitečné návrhy a nápady při skupinové práci?
11) Projevil/a jsem uznání za dobře vykonanou práci někoho ze spolužáků? Čí práce to případně byla?
12) Jak bych hodnotil/a svou práci ve skupině? Jsem pro skupinu velmi přínosný nebo udělám, co se mi řekne nebo co musím, nebo většinu práce nechávám na ostatních?

4. 2. 13 Čtvrtek, první jednotka – Teoretický úvod – psaní dopisu, vedení interview

Tato projektová jednotka je věnována psaní formálního dopisu a správnému kladení otázek při interview. Při promýšlení této projektové aktivity je důležité si uvědomit, že žáci prvních ročníků na gymnáziu svedou napsat neformální dopis a umí klást otázky za účelem dozvědět se nové, důležité informace, nicméně je pro ně poměrně obtížné napsat formální dopis či vést interview blížící se profesionální úrovni. Proto se v těchto dvou dovednostech žáci při následujících jednotkách projektu procvičí.

Tuto aktivitu zkusíme nechat na žácích samotných. Navedeme je k úkolu, aby připravili otázky ke „kvízu“, ve kterém budou soutěžit proti ostatním skupinám. Žákům bude řečeno téma této aktivity, a to psaní formálního dopisu a vedení interview. Poté bude na skupinách, aby vymyslely čtyři otázky týkající se psaní oficiálního dopisu a další čtyři, které by se věnovaly interview. Takto položený úkol je pravděpodobně těžko uchopitelný, tudíž musíme žáky nasměrovat určitým směrem, o co se ve svých dotazech mají opřít. Jsou to tedy oblasti typu druhu dopisu, stavba nebo úprava dopisu, podpis, místo použití interview, kompozice interview apod. Doporučuji, aby učitel jednotlivým skupinám uložil konkrétní oblasti, vyhneme se tak opakování podobně znějících otázek.

Následovat bude „kvíz“, během něhož bude vždy jedna skupina pokládat otázky ostatním, které na ně budou odpovídat. Své odpovědi si žáci budou sepisovat na papír a vždy po skončení všech dotazů jedné skupiny bude následovat shrnutí, při kterém budou všichni na každou otázku odpovídat. Učitel bude dotazy i odpovědi doplňovat a upřesňovat, aby byla zaručena správnost odpovědí. Je pravděpodobné, že se žáci vždy snadno doberou správných odpovědí, jelikož rozdíl ve psaní formálního a neformálního dopisu či důležitost celistvosti a návaznosti při interview lze odvodit na bázi logického uvažování. Nicméně důležitá shrnující fakta dostanou žáci na závěr vytištěná, jelikož ta jim pak pomohou při psaní dopisu a při přípravě otázek interview v následující projektové aktivitě. Žáci však svými otázkami pravděpodobně nepokryjí celou oblast formálního dopisu a interview, proto jsou ještě v příloze č. 7 připraveny

návodné otázky pro učitele, aby po ukončení „kvízu“ použil ty z nich, jejichž témata nebyla žáky rozebírána. V této příloze jsou umístěna také shrnující fakta, o která se žáci při následující aktivitě mohou opřít.

Cílem této aktivity je žáky připravit na následující psaní emailu do literární redakce. Žáci si upevní poznatky o tom, jaké typy dopisu určujeme, že je rozdíl mezi dopisem osobním a oficiálním. Žáci si budou vědomi toho, jakou roli hraje adresát dopisu, a zapamatují si pravidla pro výstavbu dopisu. Žáci budou vědět, že interview má svou ustálenou kompozici, že jeho konečná podoba je prezentována ve formě rozhovoru, případně mluvené komunikace písemně převedené. Žáci si také uvědomí, že otázky interview mají být stručné, výstižné, a aspoň trochu předem připravené. Dále také, že se rozhovor v interview většinou zajímá o nějaké společensky zajímavé či aktuální téma.

Příloha č. 7: Psaní formálního dopisu a správné vedení interview

Návodné otázky pro učitele :

- Do jakého stylu řadíme útvar – dopis?
- Jak můžeme rozdělit dopis (podle adresáta)?
- Jaký jazyk volíme při psaní dopisu? Jak je tomu při psaní formálního a úředního dopisu?
- Existuje nějaká ustálená stavba a úprava dopisu? Uveďte stavbu a úpravu formálního dopisu.
- Proč je důležité na začátku dopisu adresáta zdvořile oslovit a na konci dodat závěrečnou formuli?
- Proč je podpis dopisu důležitý?
- Do jakého stylu řadíme útvar – interview?
- Jak vypadá výsledná podoba interview? Kde se s ním nejčastěji setkáváme?
- Z čeho je interview složeno?
- Jak mají vypadat otázky tazatele? Mají být předem připravené?
- Jaké téma je probíráno při interview?
- Jaká je kompozice interview? Čím začínáme, co pokračuje a co nesmí chybět na konci?
- Jaký je jazyk interview?

Shrnující fakta pro žáky :

- Dopis jakožto písemná komunikace je řazen do stylu prostě sdělovacího.
- Dopis můžeme rozdělit na dopis osobní nebo úřední, s čím souvisí dělení na neformální (pro blízké osoby) a formální (méně známým, nadřízeným, cizím).
- Vždy je třeba dodržovat jazyk podle vztahu k adresátovi. Formální a úřední dopis musí dodržovat pravidla českého pravopisu, správné tvarosloví i stavbu vět.
- Dopis může mít nejrůznější podoby podle tématu – např. podobu milostnou, rodinnou, přátelskou, pracovní či motivační.
- Kompozice formálního a úředního dopisu má silně ustálenou stavbu a úpravu. Vždy píšeme na čistý nepoškozený papír/bílou elektronickou šablonu bez obrázků, text členíme na odstavce a zdvořile titulujeme adresáta (*Pan, Paní, Slečna, PhDr., Prof. PhDr., Mgr. apod.*).

• V úvodu začínáme počátečním obratem k adresátovi a zdvořilým způsobem naznačíme, z jakého důvodu se na adresáta obracíme. Následuje vlastní text, ve kterém rozvineme téma našeho dopisu. Na závěr shrneme důvod našeho dopisu, přidáme zakončovací závěrečnou formuli, můžeme dodat přání a pozdrav. Na úplném konci dopisu pak stojí podpis a případně kontakt na odesílatele.
• Interview řadíme do útvarů stylu publicistického.
• Jeho konečná podoba je písemné sdělení ve formě rozhovoru (s významnou nebo známou osobností).
• Tazatel (nejčastěji novinář) klade stručné, vhodně vybrané a předem připravené otázky, na něž významná osobnost odpovídá. K předem připraveným otázkám mohou být při interview přidávány doplňující otázky, které upřesní či zvýrazní důležité informace.
• Důležitou roli zde hraje plynulá návaznost a výstižnost.
• Tématika je aktuální, společensky důležitá a zajímavá nebo přinášející nové poznatky.
• Kompozice interview je ustálená. V úvodu je dotazovaná osobnost představena a uvedena do situace. Následuje vlastní interview – otázky a odpovědi. Na závěr tematiku shrneme a přidáme formuli rozloučení.
• Jazyk interview je věcný, ale ne stereotypní. Klademe konkrétní otázky a očekáváme upřímné (a občas vtipné) odpovědi.
• Při nemožnosti nebo přílišné náročnosti osobního kontaktu tazatele s významnou osobností je možné položit dotazy písemně. Tazatel neposílá pouze otázky interview, ale uvede je dopisem, ve kterém zdvořilým způsobem adresáta žádá o jejich zodpovězení.

4. 2. 14 Čtvrtek, druhá až čtvrtá jednotka – Psaní emailu do redakce vydavatele knih, redaktorovi časopisu

Při této aktivitě žáci dostanou za úkol napsat email do redakce vydavatele knih nebo časopisu. Formou přiloženého souboru, ve kterém budou jimi vypracované otázky (nepřímé interview), se jich zeptají na informace, které považují za důležité. Při vymýšlení otázek necháme žákům co největší volnost, aby se vydavatele nebo redaktora zeptali skutečně na to, co je zajímavé či co jim osobně přijde důležité. Pokud by si žáci s vymýšlením otázek nevěděli rady, můžeme jim doporučit, aby se vydavatele či redaktora konkrétními otázkami zeptali na jeho práci, co je jeho každodenní povinností a jakým způsobem participuje na současném literárním dění.

Skupinám musí být řečeno, že je třeba, aby postupovali dle následujících kroků. Nejdříve aby napsaly zdvořilý email, ve kterém se představí a poprosí vydavatele či redaktora o zodpovězení otázek. Poté k emailu přiloží soubor s otázkami nepřímého interview. Žáci si vše nakonec vytisknou, aby bylo možno konzultovat vytvořené dokumenty s ostatními.

Vytištěné texty budou vybrány a následně znovu rozdány tak, aby každá skupina dostala jiné než ty své. Přečtou si otázky nepřímého interview spolu s průvodním dopisem a kriticky je zhodnotí. Následně se všichni žáci opět sdruží dohromady a každá skupina bude komentovat dokumenty, které posuzovala. Učitel také následně vyjádří svůj názor a pomůže skupinám najít řešení k vylepšení práce.

Skupiny opraví chyby dle předchozího komentáře a zavolají k sobě vyučujícího, který dokumenty ještě jednou překontroluje. Bude-li vše v pořádku, nechá si tento email zaslat na projektový email. Odtud jej pošle dál konkrétnímu vydavatelství nebo nakladatelství. Vybrané kontakty redakcí jsou uvedeny v příloze č. 8.

Je pravděpodobné, že většina vydavatelů a redaktorů bude této aktivitě nakloněna a odpoví na došlý email. Je však také možné, že někteří neodpoví, nebo že odpoví po velmi dlouhé době, přesto je důležité počkat na co nejvíce odpovědí. Později po ukončení projektového týdne je důležité žákům předat reakce vydavatelů a redaktorů a společně se nad nimi zamyslet v některé z hodin

běžné výuky. Pokud by totiž nedošlo k této reflexi, nemělo by psaní emailu do redakce žádný smysl ve spojení se současným literárním životem.

Při této projektové aktivitě budou žáci postupovat dle zásad psaní formálního dopisu a vedení nepřímého interview. Tato činnost zreflektuje předchozí aktivitu tohoto projektového dne a zjistí, do jaké míry si žáci osvojili poznatky z první vyučovací jednotky.

Cílem při této činnosti je, aby si žáci zkusili napsat svůj pravděpodobně první formální dopis cizí a poměrně významné osobě a aby vykonali činnost, která je poměrně běžná při vykonávání práce na odborné úrovni. Klíčovým důvodem, proč je tato aktivita zahrnuta do literárně zaměřeného projektu, je především ale to, že se žáci zeptají na konkrétní informace konkrétních lidí, kteří se pohybují a pracují na poli současného literárního života. Žáci tak dostanou přímou možnost dozvědět se více konkrétních informací, které pro ně budou zajímavé, snadněji uchopitelné a využitelné v dalším životě zvláště díky tomu, že se na ně měli možnost dotazovat osobně.

4. 2. 15 Čtvrtek, pátá a šestá jednotka – Magnesia litera a interpretace úryvku z textu

Tato aktivita je věnována mediálně nejznámější literární soutěži, a to Magnesii liteře. Jak totiž vyplývá z předsondáže, žáci tuší, že by u nás mohly být udíleny ceny za literaturu, avšak o žádné, ani o Magnesii liteře, většina z nich neslyšela.

Pro druhou část této aktivity je nutno konstatovat, že autorů, co v dnešní době publikují, je velmi mnoho. Nedá se tedy jednoznačně říci, o kterých by se žáci měli dozvědět více a o kterých ne. Proto navrhuji, aby tato projektová jednotka vycházela z Magnesie litery, zvláště z ceny Litera za knihu pro děti a mládež. Pro větší konkretizaci uvádím, že za rok 2010 toto ocenění obdržela Iva Procházková, za rok 2009 Pavel Šrut a za rok 2008 Petr Nikl.

Pro počáteční aktivitu, při které se žáci budou zabývat Magnesii literou, se žáci opět sdruží do skupin. Dostanou pracovní list s různými otázkami, které se týkají Magnesie litery, na něž s pomocí internetu odpoví. Připravené otázky pro tuto aktivitu se nalézají v příloze č. 9. Žáci musí být upozorněni na to, že následně budou vypracované otázky prezentovat, čili je potřeba, aby nejen oni, ale i spolužáci-posluchači rozuměli tomu, o čem hovoří. Tak bude eliminováno bezduché přepisování textů z internetu, což je jev velmi častý a nežádoucí. Po vypracování otázek se všichni shromáždí a dle pořadí, které je vždy uvedeno za otázkou v závorce, budou prezentovány jednotlivé odpovědi. Na závěr je třeba žákovské poznatky o Magnesii liteře zrekapitulovat, aby bylo dosaženo hlavního cíle této aktivity – vytvořit ucelenou představu o této literární soutěži.

Předávání cen Magnesie litery bývá vysíláno v televizi v přímém přenosu, lze tedy předpokládat, že tomu tak bude i nadále. Z toho důvodu by bylo vhodné žáky včas upozornit na tuto mediální událost, aby se na ni doma podívali, popřípadě je možno dokument nahrát a následně ho žákům ve škole pustit. Tak podpoříme ještě větší návaznost projektu na žákovské poznatky, doplníme aktivitu zážitkem, a zvýšíme i efektivitu žákovského učení.

Žáci se při této aktivitě dozvědí, že hlavním posláním udílení cen Magnesie litery je propagovat kvalitní českou literaturu, a to bez jakéhokoli omezení. Žáci budou vědět, kdy se přibližně koná toto slavnostní předávání cen za literaturu a že

se jedná o jednu z nejprestižnějších literárních soutěží u nás. Žáci si zapamatují, že se Magnesia litera dělí na určité kategorie a že je zde speciální kategorie Cena čtenářů. Žáci budou vědět, kdo vyhrál hlavní cenu při posledním udílení cen Magnesii litery a dozvědí se také více o vítězích v kategorii Litera za knihu pro děti a mládež.

Po ukončení shrnutí týkající se Magnesie litery je potřeba s žáky zopakovat, se kterými autory se při této jednotce setkali. Z těchto autorů budeme vycházet a vybereme z nich jednoho autora, ideálně některého, který získal ocenění v kategorii Litera za knihu pro děti a mládež, a budeme se snažit, aby si žáci o něm své poznatky rozšířili. Nebudeme je ale vést k tomu, aby vyhledávali bibliografická fakta. Jejich úkol bude zasahovat mnohem hlouběji. Každá skupina dostane úryvek z dané knihy nebo knihu celou s označenou pasáží a zamyslí se nad textem a autorem, co jím chtěl čtenáři předat. Skupiny tedy dostanou za úkol text interpretovat a ne jej jen popisovat. Interpretace se od popisu liší hlubším vědomím souvislostí, a to především z kulturní a společenské oblasti. Táže se po autorském záměru a smyslu díla, vychází z konkrétního textu a propojuje jej s dalším lidským počínáním.

Žákům bude tedy řečeno, aby nevyhledávali bibliografické údaje, aby se zaměřili pouze na úryvek. Nejdříve ať text zařadí dle druhu a žánru, dále se žáci zamyslí nad námětem textu a dějem v něm. Poté si žáci z textu vypíší všechny postavy a pokusí se představit si časoprostor, který si popíší a vyhledají v textu slova, která na něj odkazují. Posledním zadaným úkolem bude zamyslet se nad přínosem textu. Všechny tyto úlohy žáci vypracují písemně, aby z nich mohli čerpat v následné debatě.

Poté, co se žáci zamyslí nad textem, nastane společná diskuze, která bude vedena učitelem. Je důležité, aby vyučující dbal na to, aby zazněly klíčové informace. Je třeba zmínit jméno autora a jeho konkrétní dílo, ze kterého bylo čerpáno, dále zařadit dílo ke druhu a žánru. Bylo by vhodné, aby učitel pomohl žákům propojit autora životopisná fakta s textem, jelikož některé životní mezníky silně ovlivňují autorovu tvorbu. Dále se žáci zamyslí nad námětem, dějem, postavami, časoprostorem, jazykovými a kompozičními

prostředky a nad způsobem podání textu. Na závěr se bude projektová třída zabývat přínosem díla pro žáky, jeho hloubkou a zajímavostí.

Pro tuto aktivitu potřebujeme alespoň jednu knihu od vybraného autora. Její koupě může být finančně náročná, proto doporučuji, aby si vyučující tuto publikaci předem vypůjčili v některé z větších knihoven a okopírovali právě tu část, kterou při projektu využijí.

Cílem druhé části této projektové aktivity je žákům pomoci při chápání literárního díla a při hledání jeho smyslu. Žáci pochopí, že autor většinou nepíše své knihy jen z publikační „povinnosti“, ale hlavně z niterné potřeby zachytit svou myšlenku, pohled na věc či názor. Žáci pochopí, že v literatuře je hodnota skryta mezi řádky, které stojí zato věnovat čas.

Příloha č. 9: Magnesia litera – otázky

1) Jaké je hlavní poslání tohoto udílení cen? (1.)
2) Kolik bylo knih určených pro děti a mládež, pro které je možno nebo bylo možné hlasovat v kategorii Cena čtenářů za minulý rok? (11.)
3) Zjistěte, kdo a se kterou knihou vyhrál v kategorii Litera za knihu pro děti a mládež v loňském roce. Zjistěte více o této knize. (16.)
4) Jak se jmenuje občanské sdružení, které vyhlašuje ceny Magnesie litery? Zkuste zjistit kontakt na tuto organizaci. (2.)
5) Do jaké míry se snaží pořadatelé tuto soutěž mediálně propagovat? K jakým prestižním cenám z jiných žánrů chtějí Magnesii literu přirovnávat? (7.)
6) Do kdy je možné hlasovat v anketě, která pak určí vítěze v kategorii Cena čtenářů? (12.)
7) Kdo může získat ocenění v Magnesii liteře? Musí to být vyhlášený autor nebo to může být autor do této doby neznámý? Svě tvrzení odůvodněte. (3.)
8) Kolik korun českých bude věnováno vítězovi hlavní ceny? (8.)
9) Zjistěte, kdo byl loni vítězným autorem v kategorii Objev roku. Zamyslete se nad tím, proč je tato kategorie součástí Magnesie litery. (14.)
10) Jsou ceny udílené českým, anebo i zahraničním autorům? (4.)
11) Kdy a kde se letos bude konat slavnostní předání cen Magnesie litery? (6.)
12) Co to znamená Cena čtenářů? Dle jakých kritérií je zvolen vítězný autor? Kdo se může zapojit do hlasování v této kategorii? (10.)
13) Jmenujte všechny porotce z kategorie Litera za knihu pro děti a mládež posledního vyhlašování cen. Jednoho z nich si vyberte a zjistěte o něm více. (13.)
14) Vyjmenujte jednotlivé kategorie soutěže. Z jakého důvodu je Magnesia litera takto členěná? (5.)
15) Co je oficiální trofej této literární soutěže? (9.)
16) Zjistěte, kdo a se kterou knihou vyhrál cenu Kniha roku za loňský rok. Zjistěte o něm a o jeho knize více. (15.)

4. 2. 16 Pátek, první jednotka – Příprava na exkurzi v knihovně

Tento projektový den je zaměřen na návštěvu knihovny, proto musí žáci být nejprve nějakým způsobem připravováni. Stejně jako aktivita před návštěvou veletrhu, i tato jednotka bude mít charakter informativní a bude se při ní čekat na žáky, kteří by se tento den opozdili.

Žáci se sdruží do skupin a dozvědí se, do které knihovny v následujících hodinách půjdou na exkurzi. V našem případě projektová třída navštíví Národní knihovnu České republiky Klementinum. Skupiny budou mít za úkol prostudovat si webstránky nebo jiné dokumenty této instituce a připravit si o ní důmyslně promyšlené otázky. Otázek by mělo být přibližně pět, přesný počet ale určí učitel. Následně budou všechny skupiny svolány a jednotlivě si budou mezi sebou klást otázky a pokoušet se na ně odpovědět. Z toho důvodu musí být žákům zadáno, aby vytvářeli nejen otázky, ale aby k nim formulovali i odpovědi. Je totiž pravděpodobné, že ostatní skupiny nebudou znát všechny správné odpovědi, tudíž je potřeba, aby tážající se skupina byla schopna podat odpověď a případně i vysvětlení ke své otázce.

Je ale možné, že žáci nebudou pražští nebo se z jiného důvodu nebudou moci dostavit na exkurzi do Klementina. Pro ně zde nabízím alternativní knihovny k navštívení. Jmenujme například ústřední pobočku Městské knihovny na Mariánském náměstí v Praze, Moravskou zemskou knihovnu v Brně, Jihočeskou vědeckou knihovnu v Českých Budějovicích, Krajskou knihovnu Vysočiny v Havlíčkově Brodě, Studijní a vědeckou knihovnu v Hradci Králové, Krajskou knihovnu Karlovy Vary, Středočeskou vědeckou knihovnu v Kladně, Krajskou vědeckou knihovnu v Liberci, Vědeckou knihovnu v Olomouci, Moravskoslezskou vědeckou knihovnu v Ostravě, Krajskou knihovnu v Pardubicích, Studijní a vědeckou knihovnu Plzeňského kraje v Plzni, Severočeskou vědeckou knihovnu v Ústí nad Labem a Krajskou knihovnu F. Bartoše ve Zlíně. Dále ještě můžeme vybírat z celé škály městských knihoven či knihoven univerzitních.

Tím, že žáci budou vymýšlet otázky, se mnohem lépe připraví na exkurzi, která se bude konat v následujících projektových jednotkách, jelikož nebudou jen fakta

vyhledávat, ale budou je též rozebírat. Budou je muset lépe poznat, aby s nimi poté mohli pracovat a konkrétní otázky formulovat. Probíráním všech promyšlených otázek se žáci obeznámí s nejdůležitějšími fakty týkající se té určité knihovny. Nejen že sami budou vyhledávat fakta, která pak využijí při utváření otázek, ale také se zúčastní pokládání otázek, které v sobě zahrne mnohem více, než by přinesl jeden pracovní list. Budou-li se některé otázky skupin opakovat, tak se domnívám, že to při této aktivitě zas až tak nevádí. Jedná se totiž pouze o přípravu na exkurzi. Mým cílem není, aby se žáci dozvěděli co nejvíce poznatků, spíše to, že se budou zajímat o instituci, do které následně půjdou a která jim pak bude bližší právě z toho důvodu, že už jí určitý čas věnovali.

Žáci se při této aktivitě dozvědí, že přítomnost hledaných dokumentů v knihovně lze mnohdy zjistit přes elektronický katalog, že knihovna má dlouhou historii a že se zde často neodehrává pouze knihovní činnost, ale i široké spektrum dalších kulturních událostí (výstavy, předčítání, setkání s významnými osobnostmi, projekce apod.). Žáci zjistí, že knihovny mezi sebou spolupracují.

Tento projektový den má za cíl zkrácení a zjednodušení žákovy cesty za knihou. Žák se dozví faktografické údaje o knihovně, následně v ní bude přítomen a na závěr bude ještě shrnuto vše, co se ten den dozvěděl a zažil.

4. 2. 17 Pátek, druhá až čtvrtá jednotka – Návštěva

Klementina nebo jiné významné knihovny

Tyto jednotky jsou vyhrazeny pro exkurzi v Národní knihovně České republiky Klementinu. Návštěvu je třeba předem objednat, jelikož tato knihovna pořádá pro studenty středních škol informační exkurze. Objednávání i veškeré další informace jsou vyučujícím k dispozici na telefonních číslech 221663279, 221663277 a 22166321. Studenti budou při exkurzi obeznámeni se základními informacemi o knihovně, které se týkají nejen široké škály služeb, které jsou zde uživatelům poskytovány, ale také se dozvědí více o historickém komplexu Klementina.

Je pravděpodobné, že žáci budou po této exkurzi poměrně unavení a „plní dojmů“, že bude nejpříhodnější se s nimi vrátit do školy. Pokud by však žáci prokazovali ještě zájem o další informace a zážitky z knihoven, je možné je vzít do ústřední pobočky Městské knihovny v Praze, jelikož ta se nalézá hned vedle Klementina. Do Městské knihovny může třída zajít i třeba jen „na skok“, aby tato návštěva nezabrala příliš mnoho času. Žáci i tak pocítí rozdíl mezi těmito dvěma knihovnami. Půjdou-li někam s doprovodem, tak je větší pravděpodobnost, že se tam také sami vrátí, než kdyby tam nikdy předtím nebyli.

Návštěva Klementina je jednou z nejpodstatnějších částí projektu. Hlavní důvod jejího zahrnutí do projektu je to, že pokud žáci nenavštíví Národní knihovnu České republiky na střední škole, tak ji kvůli jejímu odbornému charakteru nenavštíví už nikdy, nepočítáme-li pár jedinců, kteří jejích služeb využijí při studiu humanitních oborů na vysokých školách.

Oproti Klementinu Městskou knihovnu v Praze navštíví vícero žáků. Je to dáno její větší dostupností a veřejným charakterem. Městská knihovna má celou řadu poboček a bývá často využívána, jelikož málokdy je školní knihovna natolik vybavena, že by studentům stačila během celé doby jejich středoškolského studia.

4. 2. 18 Pátek, pátá jednotka – Reflexe exkurze

Tato jednotka má za úkol zopakovat, co žáci tento projektový den zažili a co nového se dozvěděli. Jelikož ale byla exkurze dle našeho plánu připravena odborným pracovníkem knihovny a nikoli učitelem, není možné předem přesně popsat její průběh. Za těchto okolností je tedy potřeba z ní vycházet, z toho, jak byla vedena, a pokud při ní žáci dostali nějaký praktický úkol, tak je důležité se o něm zmínit a zeptat se žáků, jak obtížný pro ně byl.

Tuto jednotku bude řídit vyučující, bude žákům pokládat dotazy, které si mohl připravit v průběhu exkurze, protože, jak již bylo řečeno, byla vedena pracovníkem knihovny. Otázky by měly vycházet z podstatných informací o knihovně, měly by se týkat historie knihovny, její rozsáhlosti, jejího zaměření a také toho, komu je určena. Žáci by si také měli zopakovat, jaký systém k vyhledávání dokumentů knihovna používá a jak se s ním pracuje. V neposlední řadě by také mělo být řečeno, co jiného kromě půjčování knih se z kulturních událostí v knihovně odehrává.

Jak již bylo řečeno, cíl exkurze do knihovny je přiblížit literaturu žákům. Proto by bylo také vhodné probrat možnosti knihoven a jejich výhody, které svým uživatelům přináší. Žáci se musí dozvědět, jak se mohou stát registrovaným čtenářem a jaké jsou registrační podmínky té knihovny, ve které byli na exkurzi. Je možné, že tyto informace se již žáci dozvěděli během návštěvy v knihovně, stejně je však potřeba je zopakovat a poradit žákům, jak vyplnit přihlášku. Tím docílíme toho, že už nic by nemělo žákům stát v cestě za knihou v blízké, dobře vybavené knihovně.

Některé knihovny však umožňují své členství pouze pro osoby, které dosáhnou určitého věku. Klementinum požaduje, aby uživatelé byli starší osmnácti let, Městská knihovna v Praze zas patnáct let nebo aby nezletilý měl souhlas svého zákonného zástupce. Proto je vhodné žákům názorně předvést registraci v té knihovně, ve které si sami smějí vypůjčovat knihy.

4. 2. 19 Pátek, šestá jednotka – Celkové hodnocení projektu a práce skupin

Tato jednotka uzavírá projektový týden, a tudíž je na místě celé toto konání s žáky nějakým způsobem zhodnotit. Bylo by dobré navázat na předešlé sebehodnocení, které se uskutečnilo v poslední jednotce třetího projektového dne (středa). Vyučující zaštiťující projekt může vyhlásit nejlepší skupinu jak z hlediska plnění úkolů, tak i dle soudržnosti a přátelských vztahů mezi členy skupiny.

Důležité je, aby si žáci uvědomili, co jim projekt přinesl, totiž že se dozvěděli nové poznatky a navštívili místa, kam by se sami asi sotva vydali. Reflexe projektu žákům přinese zjištění, co jim z projektu utkvělo v paměti. Reflexí si také uvědomí, které oblasti jim stále ještě nejsou jasné, ve kterých chybují, na kterých je potřeba ještě pracovat. Takováto práce s chybou by měla plnit i diagnostickou funkci pro učitele, aby při své budoucí pedagogické činnosti tyto oblasti procvičoval a žákům ještě více přiblížil. Každá reflexe přináší smysl celé akce.

Při této jednotce žáci opět dostanou sebehodnotící dotazník, který vyplní. Tento dotazník je připraven v příloze č. 10. Otázky týkající se žákovských kompetencí a schopnosti kooperace zůstávají totožné s otázkami z předchozího dotazníku, otázky týkající se konkrétních aktivit jsou samozřejmě pozměněny. Nejdříve si žáci zkusí odpovědět na otázky sami, pak se nad nimi zamyslí ve dvojicích. Vyučující bude dvojice obcházet, bude se žáků vyptávat na jednotlivé otázky a bude jim také sdělovat svůj názor a hodnocení. Pokud bude odpověď v dotazníku vyhodnocena jako negativní, tedy že se žákovi příliš nedařilo daný úkol zvládnout, musí se jej učitel zeptat, proč tomu tak bylo, případně mu poradit, čím to asi bylo, a společnými silami s žákem nalézt nějaké možnosti řešení, které by žákovi při příštím plnění obdobného úkolu pomohly. Žáci by se také měli zamyslet nad tím, jestli se odpovědi týkající se jejich schopností a způsobu spolupráce s druhými od předešlého dotazníku nějak vyvinuly či zůstaly celkem stejné.

Nakonec by měl učitel zhodnotit celý projekt, co se vydařilo, co bylo splněno, co zase ne, co selhalo. Dále by se měl zmínit o tom, která skupina dobře zvládala plnit úkoly a která zas byla schopna držet co nejvíce pospolu a plnit úkoly v přátelském duchu vůči všem jejím členům.

Tato jednotka by měla být vedena v příjemné a přátelské atmosféře, všichni účastníci budou mít totiž za sebou náročný týden plný tvrdé práce. Cílem této jednotky je, aby si žáci odnesli dobrý pocit z nově získaných vědomostí a poznatků, aby si rozšířili své kulturně literární obzory, ale také aby při vzpomínce na projekt pociťovali radost.

Příloha č. 10: Sebehodnotící dotazník č. 2

1) Navrhnul jsem v naší skupině takové otázky, že jsme je pak použili při kvízu s ostatními skupinami? (téma této aktivity bylo psaní formálního dopisu a interview) Byli jsme úspěšní?
2) Uměli jsme při kvízu správně odpovědět na otázky ostatních skupin?
3) Museli jsme náš email do literární redakce hodně předělávat po kontrole ostatních nebo jsme v něm opravili jen pár drobností?
4) Jak se nám psal dopis (email) pro nás cizím lidem, kteří se profesionálně věnují literatuře? Bylo to pro nás náročné nebo jsme úkol hravě zvládli?
5) Našel/našla jsem některé odpovědi na otázky z pracovního listu o Magnesii liteře nebo na všechny přišli ostatní členové skupiny?
6) Je pro mě těžké vypracovávat pracovní list? Co mi činí problémy? Co můžu udělat pro to, aby mi to příště šlo lépe?
7) Viděl/a jsem hned při interpretaci textu, co nám autor chtěl napsáním svého díla sdělit nebo jsem to poznal/a až při společném zvažování nad úryvkem?
8) Ptali jsme se ostatních skupin na klíčové otázky týkající se knihovny, ve které jsme pak byli na exkurzi?
9) Pomohly nám ty otázky k tomu, že jsme pak byli lépe připraveni na návštěvu knihovny?
10) Byla pro mě návštěva knihovny přínosná v tom, že se tam brzy vrátím, abych si sám vypůjčil nějakou knihu, co mě zajímá?
11) Je pro mě snadné stát se registrovaným čtenářem v knihovně, ve které jsme byli na exkurzi, nebo v jiné knihovně, která je blízko mého bydliště?
12) Přinášel/a jsem užitečné návrhy a nápady při skupinové práci?
13) Projevil/a jsem uznání za dobře vykonanou práci někoho ze spolužáků? Čí práce to případně byla?
14) Jak bych hodnotil/a svou práci ve skupině? Jsem pro skupinu velmi přínosný/á nebo udělám, co se mi řekne nebo co musím, nebo většinu práce nechávám na ostatních?

4. 3 Shrnutí projektu

Žáci, pokud jsou pražští, navštíví během projektového týdne knižní veletrh Svět knihy Praha a nejvýznamnější českou knihovnu Klementinum. Pokud pochází z jiných měst, jsou pro ně vždy navrženy alternativní způsoby řešení. Po absolvování projektového týdnu žáci budou znát významnou literární soutěž Magnesii literu, která je důležitá nejen svým rozsahem, odbornou i laickou porotou, ale i svým cílem být co nejvíce mediálně propagována. Žáci budou znát jména současných českých autorů a některé jejich publikace. Žáci si zkusí aktivitu autorského čtení a napíší vlastní text, který může být následně použit k participaci na studentské literární soutěži. Žáci budou umět napsat formální dopis a sestavit otázky interview. Při této aktivitě žáci napíší email do konkrétní literární redakce.

Jako jedna z výtek vztahující se k projektu by mohla být přílišná práce žáků na počítači a internetu. Je však důležité si uvědomit, že projekt se zabývá současnou literaturou, která reflektuje dnešní dobu. V dnešní době, a v budoucnu tomu nebude jinak, se základní komunikační a informační platformou stávají média. Tato myšlenka však nesmí být chápána tak, že internet vytlačuje knihu jakožto takovou, vytlačuje spíše pouze některé její druhy, hlavně referenční příručky. Argumentuje-li někdo, že internet je zdrojem útržkovitých a mnohdy pokroucených informací, má částečně pravdu. Nicméně i některé publikace jsou nositeli této vlastnosti, byť v menším měřítku. Jak z knih, tak i na internetu je tedy potřeba vybírat a odkazovat se na důvěryhodné zdroje.

Důležitou součástí projektu je sebehodnocení. Mnoho novodobých výzkumů totiž dokázalo, že právě sebehodnocením žák získává schopnost posuzovat kvalitu své práce. Na základě toho pak hledá prostředky a způsoby ke svému zlepšování. Sebehodnocením je žák veden ke větší samostatnosti, nezávislosti a cílevědomosti. Žák si uvědomí, jaké jsou jeho kvality, jeho slabé i silné stránky. Při sebehodnocení žák hodnotí nejen svůj pracovní výkon, ale i to, jak se při práci choval ve vztahu k druhým.

Hlavním cílem projektu, jak již bylo zmíněno, je vytvořit v představách žáků ucelený obrázek o současném českém literárním životě. Aby však tento obrázek byl trvalý, je třeba vracet se při běžné budoucí výuce ke zkušenostem a vědomostem, které byly nabity během projektu.

Závěr

Hlavním cílem této diplomové práce bylo vytvořit konstruktivní týdenní plán, jak zapojit současný literární život do školní výuky. Z tohoto důvodu byl vytvořen projekt *Současný literární život*, který je základem této diplomové práce. Cílem tohoto projektu je zapojení současného literárního života do školní praxe.

Výchozí hypotéza, která předpokládala fakt, že žáci netuší, co literární život je, a ani neví, co vše do něj lze zařadit, se potvrdila. Výsledky předvýzkumu prokázaly, že žáci nejsou příliš informováni o současném literárním životě. Jednou z možností, jak tuto situaci řešit, je mnou vypracovaný projekt, který má studentům tuto oblast přiblížit a vést je k hlubšímu poznání současného literárního života.

Literární život je, jak již několikrát bylo řečeno, příliš široký pojem, můžeme do něj zařadit jakoukoli smysluplnou činnost, která je spjata s literaturou. Proto i mnou zvolené aktivity jsou pouze vzorkem toho, co lze zařadit do literárního dění.

Do projektu jsem zařadila návštěvu knižního veletrhu a významné knihovny, seznámení studentů se soutěží Magnesia litera, která reprezentuje literární soutěže a udílení cen u nás. Studentům by se tímto skrze projekt měla usnadnit cesta k posílení znalostí o aktivitách literárního života. Dále jsem jim dala možnost setkat se přímo se současným autorem, který jim představil svou tvorbu skrze autorské čtení. Studenti napsali email do redakce vydavatele knih nebo redaktorovi časopisu, na který by jim mělo být odpovězeno, aby se dozvěděli více o práci literárních odborníků. Studenti dostali prostor k vlastní tvůrčí činnosti, k vlastnímu autorskému čtení a ke kritickému hodnocení textů, které byly vytvořeny ostatními studenty. Během projektu byla dvakrát hodnocena práce i jednotlivé studentské výkony. Hodnocení bylo prováděno na základě sebehodnotícího dotazníku a zpětné vazby od učitele.

Zvolená organizační forma práce byla projektová výuka, která vychází z alternativního školství. Svou diplomovou práci jsem vytvořila ucelený týdenní projekt, ve kterém jsou jednotlivé aktivity vzájemně provázané a na sebe navazující. Součástí projektu je i již zmíněné sebehodnocení žáků, při němž si žáci nejlépe uvědomí své schopnosti i nedostatky. Žáci se projektem, kromě literárních

poznatků, zdokonalí i v sociální interakci, naučí se lépe zaujímat stanovisko a obhájit si jej.

Jednotlivé části projektu jsou mnohdy pouhým „nahlédnutím“ do určité oblasti. To je dáno skutečností, že jsou žáci se svými znalostmi o současném literárním životě na „začátku“ dlouhé cesty za vědomím literárních souvislostí.

Při vypracovávání diplomové práce zabývající se současným stavem literárního života jsem zjistila, že je velmi obtížné jej zachytit v jeho skutečně dnešní podobě. Můžeme jej připodobnit k živému organismu, který se neustále vyvíjí a mění. Zachytíme-li určitou informaci v její aktuálnosti, za určitý čas je možno, snad i záhodno, ji znovu aktualizovat. Píši-li například o knižním veletrhu v roce 2010, pro rok 2011 mé informace, byť obecné, nemusí platit. Dále jsem také vycházela ze zprávy o výzkumu PISA 2000, který byl zasvěcen čtenářské gramotnosti, ale jelikož během psaní mé diplomové práce vyšla další zpráva o výsledcích výzkumu PISA 2009, který se též věnoval čtenářské gramotnosti, musela jsem se touto otázkou zabývat znovu a upravit její aktuálnost. Tento neustálý běh připomínající začarovaný kruh je jistě blízký všem, kteří se svou prací snaží zachytit jakékoli informace v jejich aktuálnosti.

Jsem si vědoma toho, že by bylo možné mnohé oblasti této diplomové práce ještě rozpracovat. Například popis literárního života je možné zachytit z různých a zároveň odlišných úhlů pohledu, řadu aktivit projektu můžeme rozšířit a dále rozpracovat. Do vlastního projektu by se dala ještě zahrnout například práce s literaturou v médiích, a to převážně práce s literaturou na internetových serverech. Větší časovou dotaci bychom také mohli věnovat přiblížení tvorby současných autorů studentům. To vše by ale žádalo více času, projekt by už nebyl týdenní, ale čtrnáctidenní, což už rozsah této práce neumožňuje.

Přestože existují mnohá úskalí, podařilo se mi připravit týdenní projekt pro první ročníky pražských čtyřletých gymnázií. Aby ale projekt mohl být univerzální a adaptabilní i pro studenty z jiných měst, je třeba u aktivit, kterých se územní limitování týká, využít mnou navrhované alternativní způsoby řešení. Domnívám se, že přínosem mého zkoumání je snadná využitelnost projektu pro učitele středních škol, praktická zaměřenost a detailní připravenost dílčích aktivit.

Seznam použité literatury :

Hausenblas, O. Kritické myšlení o. s. [online], Co se nevešlo do KL, Jiné, *Česká škola nemá valný vliv na čtenářství dětí*. [cit. 1. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.kritickemysleni.cz/prectetesi.php?co=texty/vyzkumgabal2>>.

Hausenblas, O. Kritické myšlení o. s. [online], Co se nevešlo do KL, Jiné, *Některé výsledky z výzkumu „Jak čtou české děti“*. [cit. 1. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.kritickemysleni.cz/prectetesi.php?co=texty/vyzkumgabal>>.

Jareš, M., Kasal, L. *Nesmiřitelnosti zahojí až smrt, rozhovor s Michalem Černíkem*. Tvar, literární občasník, č. 18/2008, s. 1, 4-5.

Kašová, J. *Škola trochu jinak: projektové vyučování v teorii a praxi*. Kroměříž: IUVENTA, 1995.

Knihovny v České republice, Vědecké, krajské knihovny [online]. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na: <<http://www.knihovny.net/default2.htm>>.

Kratochvílová, J.: *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN: 80-210-4142-0.

Magnesia litera, nejlepší české knihy roku [online]. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na: <<http://www.magnesia-litera.cz/index2.php>>.

Metodický portál RVP, Modul články, základní vzdělávání – středně těžké mentální postižení, Holotová, V. *Využití projektového vyučování na základní škole praktické*. Výzkumný ústav pedagogický v Praze [online]. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/s/1099/VYUZITI-PROJEKTOVEHO-VYUCOVANI-NA-ZAKLADNI-SKOLE-PRAKTICKE.html/>>.

Metodický portál RVP, Modul články, Základní vzdělávání, Rakoušová, A.
Sebehodnocení žáků [online]. [cit. 10. leden 2011]. Dostupné na:
<<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1965/sebehodnoceni-zaku.html/>>.

Palečková, J.; Tomášek, V.; Basl, J.: *Hlavní zjištění výzkumu PISA 2009, Umíme ještě číst?* Praha: Ústav pro informace ve vzdělávání, 2010. ISBN 978-80-211-0608-6.

Peterka, J.: *Teorie literatury pro učitele*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2006. ISBN 80-7290-244-X.

Projektové vyučování...aneb Jak zvýšit smyslnost a efektivitu výuky. Portál podporující kreativní žáky, učitele a školy při tvorbě a realizaci společných projektů [online], 2009. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na:
<www.projektovevyucovani.cz>.

Projektové vyučování...aneb Jak zvýšit smyslnost a efektivitu výuky. Portál podporující kreativní žáky, učitele a školy při tvorbě a realizaci společných projektů. Dlabola, Z. *O projektech a výukových aktivitách* [online], 2009. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na:
<<http://www.projektovavyuka.cz/AboutProjects.aspx?menuTop=1>>.

Sochrová, M. *Český jazyk v kostce pro střední školy*. Praha: Fragment, 1999. ISBN: 978-80-253-0950-6.

Svět knihy Praha, Book World Prague, 16. mezinárodní knižní veletrh a literární festival Svět knihy Praha [online], 2006. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na:
<<http://www.bookworld.cz/cz/menu/uvodni-informace/>>.

Svět knihy, s.r.o. [online], 2007. [cit. 1. únor 2010]. Dostupné na:
<www.svetknihy.cz>.

Trávníček, J.: *Čteme? Obyvatelé České republiky a jejich vztah ke knize*. Brno: Host, 2008. ISBN: 978-80-7294-270-1.

Ústav pro českou literaturu [online], Home, O ústavu, Výzkumný záměr. [cit. 1. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.ucl.cas.cz/cs/o-ustavu/vyzkumny-zamer>>.

Ústav pro českou literaturu [online], Home, Slovník české literatury. [cit. 1. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.ucl.cas.cz/cs/slovník-ceske-literatury>>.

Ústav pro informace ve vzdělávání [online], Mezinárodní projekty, Archiv, PISA 2000. [cit. 1. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.uiv.cz/clanek/235/1867>>.

Ústav pro informace ve vzdělávání [online], Mezinárodní projekty, Archiv, PISA 2000, Zpráva z tiskové konference v ČR. [cit. 1. září 2010]. Dostupné na: <<http://www.uiv.cz/soubor/534>>.

Vaníček, J. *Blíží se půlnoc a normalizace*. Tvar, literární obtýdeník, č. 11/2008, s 6-7.

Resumé

Žáci prvních ročníků čtyřletých gymnázií prokazují neznalosti v oblasti současného literárního života. Ku příkladu do literárního dění řadí pouze vydávání publikací, z knih v dnešní době vydaných znají jen světové bestsellery, nikdy nenavštívili žádné předčítání ani knižní veletrh a neznají žádné udílení cen za literaturu. Mnohé současné autory již považují za zesnulé, jako například Arnošta Lustiga a Karla Šiktance, a úspěšnost autora měří podle toho, kolik vydělává peněz. Autorovo postavení v dnešní době oslabilo, není již považován za „proroka“ národa, ale za zábavního produktora. Lidé žádají vizuální vjem, který má okamžitý efekt, a nechtějí četbě věnovat mnoho času. Co se týče žáků, ty četba spíše nebaví. Žáci neumí k textům zaujímat vlastní stanovisko, což je pravděpodobně důsledek způsobu výuky na českých školách, totiž potlačování kritického myšlení ve prospěch nabývání vědomostí.

Z výše zmíněných důvodů vznikl týdenní projekt zaměřený na současné literární události a aktivity. Rozsáhlost aktivit řadících se do literárního života je nezměrná, jelikož mezi ně můžeme zařadit vše, co nějak souvisí s literaturou. Jsou to například autorská čtení, literární olympiády a soutěže, udílení cen, knihovny, tvůrčí činnost apod. Proto byl v projektu použit pouze výběr toho, co je všeobecně nejznámější. Projekt má za cíl žáky zdokonalit v oblasti literárních poznatků, v sebehodnocení a v jednání s druhými. Žáci měli možnost zjistit více informací o současných autorech, ve skupině diskutovat a kriticky hodnotit texty, navštívit knižní veletrh a významnou knihovnu a napsat email do redakce. Dvakrát během projektu žáci hodnotili svou práci i práci ostatních.

Tento projekt je svým obsahem úměrný znalostní úrovni žáků. Projekt je prakticky zaměřený a snadno využitelný.

Résumé

Students of the 1st grade of four-year-grammar school are not well-informed about contemporary literary life. They think that only books that are currently being published should be classified as literature, knowing only the world bestsellers from all of the books that have actually been published. Students have almost never visited any reading or literary fairs. They know nothing about the various Czech literary awards. Some Czech writers, to them, are no longer relevant, for example Arnošt Lustig or Karel Šiktanc. In their minds, the success of an author is measured by the volume of sales and value of money. The severely marginalized authorial status, by viewing the writer not as a "prophet", but instead as an entertainment producer. People generally prefer special effects which offer immediate gratification, because they don't want to spend the time and concentration it takes to read. As far as the students are concerned, reading is boring and difficult. Czech students aren't taught to see value in reading. This could be the result of the methods which are used at Czech schools – suppressing critical thinking and paying more attention to the acquisition of knowledge.

A five day project was created for this very reason. Activities which could be integrated in the domain of literary life are invaluable because everything that in some way relates to literature, can be classified there. We can mention authorial readings and creativity, literary competitions and awards, libraries and so on. That's why the project includes only a selection of activities which are most popular. The objective of the project is to improve their literary knowledge, self-imaging and social interaction. Students will have the possibility to be more informed about actual Czech writers, and can discuss the texts in groups, visit the literary fair and one of the significant libraries and write an email to the editors. They will also have their work and the work of others evaluated two times during the project.

This project's content is proportional to the level of students' knowledge of contemporary literary life. Therefore the project is useful, handy and practical.

Klíčová slova: současný literární život, projekt, projektové vyučování, střední školy, obsah vzdělávání, literární dění, literární aktivity.

Příloha č. 1 : Dotazník předvýzkumu

1) Napište, kde se ve svém životě setkáváte s literaturou. Čím víc toho napíšete, tím lépe.

.....

.....

.....

.....

2) Co se Vám vybaví, když se řekne literární dění v současnosti?

.....

.....

.....

3) Znáte nějaké knihy, které byly v poslední době vydány? Uveďte 0-5 příkladů.

.....

.....

.....

.....

4) Dokázali byste říci či odhadnout, zda se u nás udílejí ceny za literaturu?

ANO – NE

5) Byli jste někdy na knižním veletrhu? Jestliže ANO, uveďte prosím i s kým jste tam byli a kde se veletrh konal nebo jak se jmenoval.

ANO (byl/a jsem tam s.....,
bylo to v/ jmenoval se.....) – NE

6) Navštívili jste někdy nějaké autorské čtení, předčítání básniček či příběhů?

ANO – NE

7) Zúčastnili jste se někdy nějaké literární soutěže? Jestliže ANO, uveďte i to, jak se soutěž jmenovala.

ANO (jmenovalo se to.....) – NE

8) Vycházejí dnes knihy ve větším – menším nákladu než před rokem 1989?

9) U následujících autorů napište, zda autor ještě žije nebo je již po smrti.

Josef Kainar Karel Šiktanc

Karel Čapek Milan Kundera

Arnošt Lustig..... Vítězslav Nezval.....

10) Slyšeli jste něco o Magnesii liteře? Co si pod tím představujete:

.....
.....
.....

11) Kdo je u nás posledním nositelem Nobelovy ceny za literaturu? Vyberte

autora:

František Skála – Jaroslav Seifert – Jáchym Topol – Arnošt Lustig – Karel Čapek –
Irena Dousková

12) Zkuste popsat, jaký je podle Vás neúspěšný autor. Co jej činí neúspěšným?

.....

.....

.....

.....

13) Zkuste popsat, jaký je podle Vás naopak úspěšný autor. Podle čeho usuzujete, že je úspěšný?

.....

.....

.....

.....

Příloha č. 2: Návodné otázky k debatě se současným autorem

- Jak jste pochopili autorův text, co tím chtěl autor říci? Je vaše představa totožná s tím, co autor zamýšlel?
- Zeptejte se autora na čas, který musel vynaložit na vytvoření úryvku, který jsme právě slyšeli.
- Zeptejte se autora, zda o tomto tématu zamýšlel psát delší čas, nebo jej z ničeho nic napadlo.
- Zeptejte se autora, jak se mu dařilo nalézat slova. Přicházela sama hned, nebo nad nimi musel delší čas přemýšlet?
- Co a proč se vám na úryvku líbilo? Co a proč se vám nelíbilo? Je text dobře napsaný, nebo na něm nalézáte nějaké nedostatky? Je odpověď na tuto otázku stejná jako na otázku, zda se vám text líbil?

Příloha č. 3: Pracovní list – Knižní veletrh

Svět knihy Praha

Kolikátý ročník veletrhu se letos bude konat?	
Jaké je hlavní téma veletrhu?	
Kolik dní se koná veletrh?	
Kde se veletrh koná?	
Je vyhlášena nějaká školní soutěž v rámci veletrhu? Jestliže ano, čeho se týká a co při ní mají žáci plnit? Je soutěž určená i pro vaši věkovou kategorii? Co je třeba udělat pro to, abyste se soutěže mohli zúčastnit?	
Kdo je tzv. „odborný návštěvník“ veletrhu?	
Které autory, s jejichž publikacemi či činnostmi se na veletrhu můžete setkat, znáte? Vyjmenujte jich co nejvíce, napište také, o kterou jejich publikaci nebo činnost se případně jedná. Pokud znáte jen jednoho nebo neznáte žádného, vyberte si z nabídky veletrhu jména tří autorů a zjistěte si více informací o jejich publikacích a činnostech.	

Příloha č. 4: Návodné otázky k reflexi nad veletrhem

Otázky kladené žákům :

- Setkali jste se na veletrhu s knihami nebo autory, kterým jsme se věnovali předcházející projektový den, když jsme mluvili o současných českých autorech? Jestliže ano, kdo to byl, co to bylo za knihu?
- Oslovila vás na veletrhu některá kniha nebo autor?
- Jaké bylo hlavní téma veletrhu? Podle čeho jste mohli na veletrhu usoudit, že je mu věnován tento ročník?
- Setkali jste se na veletrhu s nějakým „odborným návštěvníkem“, debatovali jste s ním?
- Koupili jste si / koupili byste si některou z knih, co jste viděli na veletrhu?
- Zdály se vám zajímavější české publikace nebo zahraniční?
- Bavila vás celkově návštěva veletrhu?
- Bafil vás vybraný pořad?
- Co jste si z návštěvy veletrhu odnesli, jaký byl její přínos?
- Jaký byl přínos vybraného pořadu, kterého jsme se na veletrhu zúčastnili? Rozuměli jste mu, byl vhodný pro váš věk?

Otázky věnované učitelům :

- Bavila skutečně žáky návštěva veletrhu?
- Z odpovědí na předešlé otázky vyplývá, že byla tato akce pro žáky přínosná nebo to byla spíše ztráta času?
- Bylo náročné žáky na veletrhu „uhlídat“ nebo byla spolupráce vzájemně příjemná?
- Užil jsem si já jakožto učitel knižní veletrh, nebo jsem měl co dělat, abych žáky udržel?
- Čím můžu v projektovém týdnu navázat na návštěvu veletrhu?

Příloha č. 5: Žákovská literární kritika, návodné otázky po autorském čtení.

1. Co se mi na spolužákově textu nejvíce líbilo?
2. Co mě v příběhu překvapilo, co jsem nečekal/a?
3. Co je spolužákem-autorem zvýrazněno, na co kladl důraz?
4. Jakožto čtenář jsem pro autora důležitý nebo mě nepotřebuje? Jak na mě skrze text působí?
5. Poznávám v textu spolužáka/spolužačku, který/která text napsal/a? Má svůj osobitý způsob psaní, lze poznat, že to napsal/a právě on/ona? Jestliže ano, čím je to dáno?
6. Připomíná mi text něco, co už jsem dříve četl nebo něco, s čím už jsem se dříve setkal? Co tyto dva texty spojuje, co je od sebe rozděluje?
7. Navazuje spolužákův text na nějaký jiný, již napsaný text? Je to úmyslné nebo neúmyslné?
8. Zmiňuje se spolužák-autor ve svém textu o nějakém jiném, už napsaném textu?
9. Kdy a kde se děj příběhu odehrává? Děje se vše na stejném místě a v tentýž čas?
10. Kolik je v textu postav, je zde jedna nebo vícero hlavních postav?
11. Je v textu nějaká nejasnost, kterou bych potřeboval/a vysvětlit?
12. Jaký je smysl tohoto textu? Má nás pobavit, informovat o něčem nebo jeho smysl tkví v něčem jiném?

Příloha č. 6: Sebehodnotící dotazník

- 1) Připravil/a jsem si na setkání s autorem/autory otázky, ze kterých jsem se dozvěděl něco nového, užitečného? Podařilo se mi tyto otázky zúročit při dalších aktivitách projektu?

- 2) Snažil/a jsem se zapojit do debaty s autorem? Jsem šikovný/á v komunikaci s cizím člověkem?

- 3) Při diskuzi nad úryvkem, který nám autor přečetl, jsem byl/a schopen/schopna spontánně vymýšlet otázky a pohotově odpovídat na autorovy dotazy?

- 4) Jsem dobrý/á ve psaní textu? Napadají mě hned slova ve spojení s jinými nebo nad tím musím déle uvažovat?

- 5) Podařilo se mi sestavit dobrou myšlenkovou mapu pro můj text?

- 6) Pomohly mi rady spolužáků k vytvoření lepšího textu? Která místa se mi nepovedla a jak mi je spolužáci pomohli vyřešit?

- 7) Poradil/a jsem někomu ze spolužáků v jeho myšlenkové mapě nebo v textu tak, že to vylepšilo jeho práci? V čem to bylo? Uved' konkrétní příklad.
- 8) Držel jsem se ve svém textu tématu?
- 9) Povedlo se mi nakonec napsat dobrý text?
- 10) Přinášel/a jsem užitečné návrhy a nápady při skupinové práci? Zda si některé z nich pamatuješ, napiš, které to byly.
- 11) Projevil/a jsem uznání za dobře vykonanou práci někoho ze spolužáků? Čí práce to případně byla?
- 12) Jak bych hodnotil/a svou práci ve skupině? Jsem pro skupinu velmi přínosný nebo udělám, co se mi řekne nebo co musím, nebo většinu práce nechávám na ostatních?

Příloha č. 7: Psaní formálního dopisu a správné vedení interview

Návodné otázky pro učitele :

- Do jakého stylu řadíme útvar – dopis?
- Jak můžeme rozdělit dopis (podle adresáta)?
- Jaký jazyk volíme při psaní dopisu? Jak je tomu při psaní formálního a úředního dopisu?
- Existuje nějaká ustálená stavba a úprava dopisu? Uveďte stavbu a úpravu formálního dopisu.
- Proč je důležité na začátku dopisu adresáta zdvořile oslovit a na konci dodat závěrečnou formuli?
- Proč je podpis dopisu důležitý?

- Do jakého stylu řadíme útvar – interview?
- Jak vypadá výsledná podoba interview? Kde se s ním nejčastěji setkáváme?
- Z čeho je interview složeno?
- Jak mají vypadat otázky tazatele? Mají být předem připravené?
- Jaké téma je probíráno při interview?
- Jaká je kompozice interview? Čím začínáme, co pokračuje a co nesmí chybět na konci?
- Jaký je jazyk interview?

Shrnující fakta pro žáky :

- Dopis jakožto písemná komunikace je řazen do stylu prostě sdělovacího.
- Dopis můžeme rozdělit na dopis osobní nebo úřední, s čím souvisí dělení na neformální (pro blízké osoby) a formální (méně známým, nadřízeným, cizím).
- Vždy je třeba dodržovat jazyk podle vztahu k adresátovi. Formální a úřední dopis musí dodržovat pravidla českého pravopisu, správné tvarosloví i stavbu vět.
- Dopis může mít nejrůznější podoby podle tématu – např. podobu milostnou, rodinnou, přátelskou, pracovní či motivační.
- Kompozice formálního a úředního dopisu má silně ustálenou stavbu a úpravu. Vždy píšeme na čistý nepoškozený papír/bílou elektronickou šablonu bez obrázků, text členíme na odstavce a zdvořile titulujeme adresáta (*Pan, Paní, Slečna, PhDr., Prof. PhDr., Mgr. apod.*).

- V úvodu začínáme počátečním obratem k adresátovi a zdvořilým způsobem naznačíme, z jakého důvodu se na adresáta obracíme. Následuje vlastní text, ve kterém rozvineme téma našeho dopisu. Na závěr shrneme důvod našeho dopisu, přidáme zakončovací závěrečnou formuli, můžeme dodat přání a pozdrav. Na úplném konci dopisu pak stojí podpis a případně kontakt na odesílatele.
- Interview řadíme do útvarů stylu publicistického.
- Jeho konečná podoba je písemné sdělení ve formě rozhovoru (s významnou nebo známou osobností).
- Tazatel (nejčastěji novinář) klade stručné, vhodně vybrané a předem připravené otázky, na něž významná osobnost odpovídá. K předem připraveným otázkám mohou být při interview přidávány doplňující otázky, které upřesní či zvýrazní důležité informace.
- Důležitou roli zde hraje plynulá návaznost a výstižnost.
- Tématika je aktuální, společensky důležitá a zajímavá nebo přinášející nové poznatky.
- Kompozice interview je ustálená. V úvodu je dotazovaná osobnost představena a uvedena do situace. Následuje vlastní interview – otázky a odpovědi. Na závěr tematiku shrneme a přidáme formuli rozloučení.
- Jazyk interview je věcný, ale ne stereotypní. Klademe konkrétní otázky a očekáváme upřímné (a občas vtipné) odpovědi.
- Při nemožnosti nebo přílišné náročnosti osobního kontaktu tazatele s významnou osobností je možné položit dotazy písemně. Tazatel neposílá pouze otázky interview, ale uvede je dopisem, ve kterém zdvořilým způsobem adresáta žádá o jejich zodpovězení.

Příloha č. 8: Kontakty na vybrané redakce vydavatelů knih a časopisů :

A2, redakce@advojka.cz, šéfredaktorka Libuše Bělunková belunkova@advojka.cz, zástupce šéfredaktorky Filip Pospíšil pospisil@advojka.cz, Karel Kouba kouba@advojka.cz, Petr Borkovec borkovec@advojka.cz.

Albatros, redakce nakladatelství Albatros, šéfredaktorka Šárka Krejčová sarka.krejcova@albatrosmedia.cz, literární redaktorka Zuzana Kovaříková zuzana.kovarikova@albatrosmedia.cz, literární redaktorka Kateřina Zavadová katerina.zavadova@albatrosmedia.cz.

Argo, nakladatelství Praha, argo@argo.cz.

Aventinum, nakladatelství Praha, Ing. Z. Pavlík a Ing. K. Pavlíková info@aventinum.cz.

Host časopis, Spolek přátel vydávání časopisu HOST, šéfredaktor Miroslav Balaščík balastik@hostbrno.cz, redaktor Martin Stöhr stohr@hostbrno.cz.

Host nakladatelství Brno, ředitel nakladatelství Tomáš Reichel reichel@hostbrno.cz.

Literární noviny, redakce Praha, redakce@literarky.cz.

Meander, nakladatelství Praha, nakladatelstvi@meander.cz, iva@meander.cz.

Portál, nakladatelství Praha, naklad@portal.cz.

Thovt, nakladatelství, ředitelka nakladatelství Ing. Radana Sedláčková radana.sedlackova@thovt.net.

Tvar, literární občasník, Občanské sdružení Klub přátel Tvaru, tvar@ucl.cas.cz.

Příloha č. 9: Magnesia litera – otázky

5. Jaké je hlavní poslání tohoto udílení cen? (1.)
6. Kolik bylo vydáno knih pro děti a mládež, pro které je možné hlasovat v kategorii Cena čtenářů za rok 2009? (11.)
7. Zjistěte, kdo a se kterou knihou vyhrál v kategorii Litera za knihu pro děti a mládež v roce 2009. Zjistěte více o této knize. (16.)

8. Jak se jmenuje občanské sdružení, které vyhlašuje ceny Magnesie litery? Zkuste zjistit kontakt na tuto organizaci. (2.)
9. Do jaké míry se snaží pořadatelé tuto soutěž mediálně propagovat? K jakým prestižním cenám z jiných žánrů chtějí Magnesii literu přirovnávat? (7.)
10. Do kdy je možné letos hlasovat v anketě, která pak určí vítěze v kategorii Cena čtenářů? (12.)

11. Kdo může získat ocenění v Magnesii literě? Musí to být vyhlášený autor nebo to může být autor do této doby neznámý? Své tvrzení odůvodněte. (3.)
12. Kolik korun českých bude věnováno vítězovi hlavní ceny? (8.)
13. Zjistěte, kdo byl vítězným autorem v kategorii Kniha roku 2008 a v kategorii Litera za knihu pro děti a mládež v roce 2008. Zjistěte o tomto autorovi a jeho dílech více. (14.)

14. Jsou ceny udílené českým, anebo i zahraničním autorům? (4.)
15. Kdy a kde se letos bude konat slavnostní předání cen Magnesie litery? (6.)
16. Co to znamená Cena čtenářů? Dle jakých kritérií je zvolen vítězný autor? Kdo se může zapojit do hlasování v této kategorii? (10.)
17. Jmenujte všechny porotce z kategorie Litera za knihu pro děti a mládež. Jednoho z nich si vyberte a zjistěte o něm více. (13.)

18. Vyjmenujte jednotlivé kategorie soutěže. Z jakého důvodu je Magnesia litera takto členěná? (5.)
19. Co je oficiální trofej této literární soutěže? (9.)
20. Zjistěte, kdo a se kterou knihou vyhrál cenu Kniha roku 2009. Zjistěte o něm a o jeho knize více. (15.)

Příloha č. 10: Sebehodnotící dotazník č. 2

- 1) Navrhnul jsem v naší skupině takové otázky, že jsme je pak použili při kvízu s ostatními skupinami? (téma této aktivity bylo psaní formálního dopisu a interview) Byli jsme úspěšní?
- 2) Uměli jsme při kvízu správně odpovědět na otázky ostatních skupin?
- 3) Museli jsme náš email do literární redakce hodně předělávat po kontrole ostatních nebo jsme v něm opravili jen pár drobností?
- 4) Jak se nám psal dopis (email) pro nás cizím lidem, kteří se profesionálně věnují literatuře? Bylo to pro nás náročné nebo jsme úkol hravě zvládli?
- 5) Našel/našla jsem některé odpovědi na otázky z pracovního listu o Magnesii literě nebo na všechny přišli ostatní členové skupiny?
- 6) Je pro mě těžké vypracovávat pracovní list? Co mi činí problémy? Co můžu udělat pro to, aby mi to příště šlo lépe?
- 7) Viděl/a jsem hned při interpretaci textu, co nám autor chtěl napsáním svého díla sdělit nebo jsem to poznal/a až při společném zvažování nad úryvkem?
- 8) Ptali jsme se ostatních skupin na klíčové otázky týkající se knihovny, ve které jsme pak byli na exkurzi?
- 9) Pomohly nám ty otázky k tomu, že jsme pak byli lépe připraveni na návštěvu knihovny?
- 10) Byla pro mě návštěva knihovny přínosná v tom, že se tam brzy vrátím, abych si sám vypůjčil nějakou knihu, co mě zajímá?
- 11) Je pro mě snadné stát se registrovaným čtenářem v knihovně, ve které jsme byli na exkurzi, nebo v jiné knihovně, která je blízko mého bydliště?
- 12) Přinášel/a jsem užitečné návrhy a nápady při skupinové práci?
- 13) Projevil/a jsem uznání za dobře vykonanou práci někoho ze spolužáků? Čí práce to případně byla?
- 14) Jak bych hodnotil/a svou práci ve skupině? Jsem pro skupinu velmi přínosný/á nebo udělám, co se mi řekne nebo co musím, nebo většinu práce nechávám na ostatních?